КОЛХОЗОЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ

ХҮДӨӨ АЖАХЫН талаар партиин бэелүүлжэ байhан экономическа хэмжээнүүд колхозуудай үйлэдбэриие хүгжөөхэдэ таарамжатай эрхэ байдал бии болоо. Түсэблэлгын болон хүтэлбэрилэлгын шэнэ гол ёhонууд үүсхэл гаргаха, ухаансар шадабарияа харуулха үргэн зам нээжэ үгэнэ. Ажахы бүхэндэ үйлэдбэриие үнэхөөрөөл научна ёhоор эмхидхэхы арга боломжонууд хэмжээлэшэгүйгөөр ургаа. Иимэ эрхэ байдалда гүрэнэй захилнуудай дүүргэлтэ, колхозой экономикын, колхознигуудай ажана hайн байдалай ургалта хүтэлбэриин хэмжээнhээ, артелиин мэргэжэлтэд, правлени болон түрүүлэгшэhээ, мүн партийна организациин ажал ябуулгын зорилго түсэнги байлгаhаа шиидхэхы зэргээр дулдыдаха байна.

Түрүүлэгшын хүндэтэй, мүн бэрхэтэйхэн тушаалые соёл гурталай талаар хатуужанги, партида үнэн сэхэ хүндэ, хамаан хэрэгтэ бүхы хүсэ шадал болон оюун бэлигээ зорюулжа шадаха хүндэ, ажалшан хүнүүдтэ гүнзэгы ехээр этигэдэг, ажалай эрхые hайнаар мэдэрдэг, саашанхи хараа замаа урид хаража шададаг хүндэ колхознигууд найдан даалгадаг гээшэ.

Коммунис партяар хүмүүжүүлэгдэhэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин олон эмхидхэлшэдэй алдар нэрэ манай орон доторо үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Энэ хадаа колхозуудые жолоодогшодой хуушанай гвардиин түлөөлэгшэд, hүүлэй үедэ дэбжэжэ болоhон залуу хүтэлбэрилэгшэд мүн. Һайн, үүсхэлэхэтэй түрүүлэгшэнэр район бүхэндэ бии. Тэдэнэй ажал хүгжэлтэ юугээрээ онсорон илгардаг гээшэб? Хамагай түрүүндэ хүнүүдтэй хүдэлмэрилжэ шададаг, мүн ажахын, экономикын жэлhээ жэлдэ бэхижэжэ, мүн гүрэнэй улам бүри олон продукци абажа шадахаар наукада үндэhэлэн ажал хэжэ эрхилжэ шададаг байна. Гүрэнэй болон колхозуудай ашаг туhын таhаршагүй холбоотой байhые эдэ хүтэлбэрилэгшэд зүбөөр ойлгодог. Ажахын талаар шадабаритай бэрхэ, болгой байха зуураа, тэдэнэр эрдэм наукын болон экономическа шэнжэлэлгэнүүдэй мэдээнүүдые анхаралдаа абадаг, тиихэдээ өөрынгөө hанаашаар, яаралтай тэбдүүгээр шиидхэбэринүүдые гаргаха ябадалhаа зайсадаг.

Коллективые албадан захирагша бэшэ, харин коллективэй гэшүүн, оролдосотой хүмүүжүүлэгшэ ба нүхэр, хүндэтэй болоhон олониитын эмхидхэлшэ байха ёhотой гэжэ колхозой түрүүлэгшын шэнжэ шанарые Алтайн хизаарай «Россия» артелиие толгойлогшо, Социалис Ажалай Герой Илья Яковлевич Шумаков харуулhан байна.

Шумаковhоо олон юумэндэ hуража болохоор. Тэрэ тус тушаалые хори шахуу жэлэй турша соо даажа байдаг, ажахын экономико жэл ерэхэ тудам бэхижэдэг. Үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо, газар таряалан улам бүри болбосоноор эрхилхэ талаар бодолтойгоор хараалагдаhан программые колхозой правлени партийна организацитай хамта, мэргэжэлтэдэй туhаламжатайгаар бэелүүлжэ байдаг. Мүнөө жэлдэ 12 мянган гектар тарилгын га бүриhөө 22 үлүүтэй центнер ороохо таряан эндэ хуряагдажа абтаа. Энэ хадаа Алтайда эрхим hайн ургаса болоно. Мал ажалынь амжалтатайгаар хүгжэжэ байдаг. Гүрэндэ продукци улам бүри ехээр худалдаад, гамтай хямгадалгатайгаар ажалаа эрхилээд байхадаа колхоз ехэ олзо доход оруулна. Энэ хадаа үйлэдбэриие үргэдхэхэ, хүнэй ажалые hайнаар түлэхэ, культурно-ажаhуудалай барилга ехээр хэхэ арга олгоно.

Колхоз — демократическа ёhонуудта үндэhэлэн, ажал ябуулгаяа эрхилдэг нитын кооперативна организаци болоно. Колхозой үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ демократическа гол ёhонуудые хүгжөөхэ шухала гэжэ КПСС-эй XXIII съезд онсолон тэмдэглээ hэн. Правлениин түрүүлэгшэ хадаа артелиин хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ колхознигуудай бодотоороо хабаадалгые хангаха гэжэ коммунистнуудтай хамта эрмэлзэдэг. И. Я. Шумаков хүнүүдтэй хододоо зүбшэл хэнгүйгөөр ябажа шададаггүй. Тэрэ бригаданууд болон фермэнүүдтэ оло дахин ябадаг. Ажахыгаа үдэр бүриин хэрэгүүдые эрхилхэ зуураа, түрүүлэгшэ хадаа хүнүүдтэй түбшэн зохидоор, үнэн сэдьхэлhээ хөөрэлдэхэ, тэдэнэй гуйлтанууд болон дурадхалнуудые шагнаха, тэрэшэлэн лекци, элидхэлнүүдые хэхэ заб забдаяа олодог байха юм. Колхознигуудта, үүсхэл эдэбхи болон дүй дүршэлдэнь түшэглэхэ, тэдэнтэй зүбшэл хэхэ гээшэ хүтэлбэрилэгшын хүсые арьбадхадаг, зүб шиидхэбэринүүдые гаргаха арга тэрээндэ олгодог.

Түсэблэлгэ болон колхозой үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ мэргэжэлтэд, бригада болон фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд угаа ехэ үүргэ дүүргэдэг. Гэбэшье правленинүүдэй зарим түрүүлэгшэнэр «бүхы юумые өөрөө хэхэ» гэжэ оролдодог, технологуудай, мүн участогуудай хүтэлбэрилэгшэдэй орондо хүдэлдэг байха юм. Энэ хадаа хүнүүдэй үүсхэл эдэбхиие баридаг, даалгагдаhан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгатай байха мэдэрэлыень hуларуулдаг гээшэ. «Россия» колхоздо үйлэдбэриин участогуудай хүтэлбэрилэгшэд ехээр бэеэ даанхай байдалтай болгогдонхой. Түрүүлэгшэ мэргэжэлтэдэй hанамжые хүндэлдэг, сэгнэдэг, тэдэнэй нэрэ хүндые дэмжэдэг. Өөhэдынь хэхэ жэжэ жожо хэрэгүүдые бэедээ даажа абахагүй, харин хүдэлмэридэнь туhалха, тиигэжэ участогуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдhөө нарин нягтаар хүдэлдэг үйлэдбэриин штаб байгуулхые тэрэ эрмэлзэдэг юм.

Колхозой түрүүлэгшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэ байхаhаа гадна, харин политическэ хүтэлбэрилэгшэ болоно. Тэрэ соёл сурталай талаар хатуужал ехэтэй, этигэл түгэс, шууд сэхэ, журам hайнтай, үнэн шударгы байлгаараа илгарха ёhотой. Гүрэнэй аша туhые наринаар сахиха, коллективэй аша туhа тухай оролдолго гаргаха гээшэ түрүүлэгшэдэ эгээн лэ нангин хуули ёhон боложо үгэнэ. Өөртөө болон хүнүүдтэ эрилтэ ехэтэйгээр хандажа, партийна организацитай хамта хүдэлжэ, эдэбхитэдтэ түшэглэжэ шадаха гээшэ бүхы коллективэй эбтэй эхитэйгээр, үрэ ехэтэйгээр хүдэлхын тулада хэрэгтэй болохо шухалын шухала шэнжэ шанар болоно.

Колхозой түрүүлэгшэнэрэй кадрнуудые хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна комитедүүдэй харюусалгатай зорилго мүн. Гэхэ зуура, энээндэ зарим газарта зохихо анхарал хандуулагдадаггүй байhаниинь гэмшэлтэй. КПСС-эй Пензенскэ обкомой пленумэй hаяхан болоходо, партиин Камешкирскэ райком шангаар шүүмжэлэгдэhэн байна. Колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хэгдэхэ,хүдэлмэриин hулаар табигдаhан ушар эндэхи хүдөө ажахын гээгдэлэй шалтагаануудай нэгэн болоно гэжэ тэмдэглэгдээ. Колхозой түрүүлэгшэ бүхэнэй мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэ тааруу байхын тулада партийна организацинууд бүхы аргануудые хэрэглэхэ, хэмжээнүүдые абаха ёhотой.

Мүнөө колхозуудта хүдөө ажахын жэлэй дүнгүүдые гаргажа, тоосоонууд болон тоососто-hунгалтын суглаануудта бэлэдхэжэ эхилээ. Энэ ушарай ёhо тэдысэ бэшэ, харин бүхы колхознигуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэрхын тулада оролдолго гаргаха гээшэ партийна болон хүдөө ажахын органуудай уялга болоно. Хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, hайн дүй дүршэлые согсолхо, алдуу эндүүнүүдые элирүүлхэ, табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ эрхим үрэ дүн туйлаха арга боломжонуудые бэдэрэн олохо шухала. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ томо амжалта туйлажа, совет засагай 50 жэлэй ойе угтахын тулада колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, хүдөө тосхонуудай бүхы ажалшадай хүсэлэл оролдолго зорюулагдаха ёhотой.

(«Правдын» сентябриин 23-най түрүү бэшэг).

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 226 (11211)
1966 оной сентябриин 24, суббото

сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Хүдөөгэйхидэй hайндэрэй хүндэлэлдэ

МҮНӨӨДЭРЭЙ ЗОРИЛГО

✤ Һү, мяха гүрэндөө худалдаха 9 hарынгаа түсэбые дүүргэхэ.

✤ Һаалишад, мал адуулагшадай дунда мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

ГЭЭГДЭЛГҮЙГӨӨР ГАРАХА

1966 оной сентябриин 20-ной мэдээн.
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	hүн	мяха
Баргажанай	82	81
Бэшүүрэй	103	87
Жадын	98	87
Яруунын	102	116
Ивалгын	110	51
Хэгэрайн	95	94
Хэхэминай	100,2	84
Кабанскын	106	105
Прибайкалиин	104	115
Хяагтын	105	89
Мухар-Шэбэрэй	103	71
Сэлэнгын	102	89
Түнхэнэй	101	91
Захын	55	47
Улаан-Үдын	102	80
Хориин	103	76

Республикымнай колхоз, совхозууд сентябриин 20-ной байдалаар гүрэндэ hү худалдаха юhэ hарынгаа түсэбые дүүргэбэ. Түсэбэй ёhоор 86 мянган тонныеын орондо 86002 тонно тушаагдаа.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэрые угтуулан, республикымнай hаалишад ехэхэн илалта туйлаба. Зунай үедэ hаамхай малые hайнаар бэлшээжэ, hү элбэгжүүлхын түлөө тэдэнэй оролдоhон хүсэл зориг энээндэ туйлсана. Үнгэрhэн үе соо аймагууд Кабанскын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагай ажахынууд түсэбөө үлүүгээр дүүргэнхэй. Хяагтынхид ... тонно hү тушаахын орондо ... тонно гэхэ гү, али гурбан кварталайнгаа түсэбые 327 тонноор үлүүлэн дүүргээ.

Гүрэндэ мяха худалдалгаар юhэн hарынгаа түсэбые Яруунын, Кабанскын, Прибайкалиин аймагууд урид шалан дүүргэжэ шадаа байна. Яруунынхид 1655 тонно мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө 270 тонноор үлүүлээ. Нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо мяха үйлэдбэриие нилээд ехэдхээ. Тиигэбэшье хамталан гаргахада манай республика нёдондоной энэ үеынхиhөө ехэ мяха гүрэндөө тушаагаашье hаа, энэ жэлэйнгээ гурбан кварталай түсэбые 86 процент дүүргээд байна. Илангаяа бирагүй байдал зарим аймагуудай ажахынуудта үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай колхоз, совхозууд нёдондоной энэ үеынхиhөө 15 процентээр бага hү гүрэндэ худалдаа. Юhэ hарынгаа түсэбые оройдоол 71 процент дүүргэнхэй. Түсэбэй ёhоор 2640 тонныеын орондо, 1864 тонно тушаагдаад байна.

Мүн Хориин, Баргажанай аймагуудта байдалынь бирагүй. Хориинхид мүнөө жэлдэ hү ехээр гүрэндэ тушаахаhаа байтагай, нёдондоной энэ үеынхиhөө 19 процентээр багые худалдаhан.

Мүнөөмнай гурбан кварталай дүүрэтэр хэдэхэн үдэр үлөөд байна. Һү, мяха гүрэндэ худалдалгаар түсэбөө дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө нютаг бүхэндэ шанга тэмсэл гаргаагүйдэ аргагүй. Үлөөшэ үдэрнүүдтэ юhэ hарын түсэбые дүүргэхын тулада шахан таргалуулагдажа байhан малые гүрэндэ тушааха шухала. Зарим аймагуудай ажахынуудта зун намарай үедэ таргалуулагдаhан, мүнөө тушаагдахаар болоhон мал байгаашье hаа, тэдэ яаралтайгаар hанда ябуулагданагүй.

Гүрэнэй түсэб-захил ажахы бүхэнэй бэелүүлхэ шухала зорилго ха юм. Энээниие дүүргэхын тула колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд hаналаа табиха, фермэ, гүүртэнүүдэй ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёhотой. Тиигэжэ hаяар тэмдэглэгдэхэеэ байhан хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна үдэрые ажалай амжалтаар угтаябди.

Таряа хуряалгын хүдэлмэри Сэлэнгын аймагай Химнын совхоздо эмхитэйгээр үнгэржэ байна. Эндэхи механизаторнууд техникэ зэмсэгээ бүтээсэтэйгээр ашаглажа, даалгабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Һүүлэй үедэ олон комбайнернууд социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа) комбайнернууд И .Траханович, Петр Попов, совхозой агроном С. Цыбнков гэгшэд ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХОЁР КОМБАЙНЕРАЙ МҮРЫСӨӨН

Түнхэндэ хэдэн үдэрэй турша наратай сэлмэг үдэрнүүд тогтожо байна. Иимэ хаhа сагта эндэхи аймагай таряашад баян ургасаяа түргөөр хуряажа абана. Илангаяа энэ хүдэлмэри «Восточные Саяны» колхозой Галбайн отделенидэ урагшатай ябана. Эндэхи механизаторнууд өөhэд хоорондоо мүрысэнэ, ажалаа hайнаар эмхидхэнэ.

...Гүбээгэй саанаhаа «СК-3» маркын самоходно комбайн хунхинэhөөр, абяагаа нэгэ шангадхан, нэгэ hуладхан байhаар ман тээшэ дүтэлэн ерэбэ. Талын энэ онгосые Түнхэнэй солото механизатор Дамнин Шагжеевич Истаев жолоодоно. Энэ нүхэртэй иимэ хөөрэлдөөн гараба.

— Зай, таамнай хэр хүдэлжэ байнат, комбайн машинатнай hаатана гү?

— Үгы даа, таряа хуряалгын эхилhээр минии машина нэгэшье үдэр hаатаагүй.

— Халаанайнгаа нормые дүүргэнэ гүт?

— Хаба соогоо ажалланаб, зарим үдэртэ 10—12 га, нүгөө заримдаа 15 гектар хүрэтэр хадагшаб.

—Хэнтэй мүрысэнэт, хэнтнай хэнээ планаб?

— Самбо Данзанович Ардуевтай мүрысэнэб, адлирхуул хүдэлнэбди. Халаан соогоо нормын ёhоор 10 га хадахын орондо, 10—15 гектар хаданабди. Зарим үдэртэ Самбо түрүүлдэг, нүгөө заримдаа би үлүүлдэгби.

Үнэхөөрөөшье эдэ хоёр комбайнернууд өөhэд хоорондоо мүрысэнэ, хэниинь шье булигдаха дурагүй. Бэе бэеынгээ хүдэлмэриие шалгалсана. Нэгэтэ Самбо Ардуев хадаhан газар дээрээ булан үлөөhэн байгаа. Нүхэр Истаев тэрэниинь ажаглажа, мүрысэдэг нүхэртөө дахин хадахыень дурадхаhан байха. Заримдаа Самбошье Дамнинай хадаhан газарые харадаг, дутуу дундыень бэдэрдэг. Теэд Дамнин Шагжеевич гээшэмнай дүй дүршэлтэй ха юм. Бэлэхэнээр тэрэнэй ажалда дутуу дундые олохогүйт.

— Би Дамнинтай мүрысэнэб, бэрхэл хүн байна даа. Иимэ хүнтэй мүрысэхэдэшье урматай. Һүүлшын табан хоногто нүхэр Истаев 60-аад гектар хадаа, тиихэдэ би 51 га хадаhан байшооб. Тэрэнэйшье, минийшье хадаhан газар дээрэhээ дунда зэргээр га бүриhөө 14—15 центнер улаан шэниисэ абтана,—гэжэ нүхэр Ардуев хөөрэнэ.

Галбайн отделениин полевой стан дээрэ Түнхэн тосхоной артистнууд ерэжэ, гоё hайхан концерт табиhан байна. Энэ концертын программа соо Истаев Ардуев хоёрой өөhэд хоорондоо мүрысэдэг тухай гурбан куплетэй шүлэг оролсоhониинь hонирхолтой. Энээниие нютагай хүбүүд зохёожо, артистнуудта үгэhэн байгаа ха.

Самбо Дамнин хоёрой жэшээгээр Галбайн ондоошье механизаторнууд хоорондоо мүрысэжэ эхилhэн байха. Ехэлээрээ эдэ хоёрнай социалис мүрысөөнэй эхи татагшад, зоной зоригые бадаруулагшад болоно ха юм. Эндэхи механизаторнууд үдэрынь таряагаа халаад, hүниндөө намарай паар хахална.

Социалис мүрысөө hайнаар эмхидхэжэ, отделениин партийна организаци (секретаринь нүхэр С. Бадлуев) гүрэндэ таряа тушаалга hайнаар эмхидхэбэ. Галбайн таряашад түсэбэй ёhоор 2000 центнер ороохо таряа гүрэндэ худалдаха байhан аад, 2550 центнер Эхэ оронойнгоо амбаарта хадагалба.

Гүрэндэ таряа тушаалга түсэбhөө гадуур ябажа байна. Механизаторнуудай дунда хирэ болоод лэ хөөрэлдөөн, лекци үнгэргэгдэдэг. Галбайн полевой станай агитатор Гомбо Шараев социалис мүрысөөнэй дүн үдэр бүри гаргадаг. Тиигэхэдэнь нүхэд Истаев Ардуев хоёр лэ шалгарhан байдаг. Эдэ хоёр механизаторнуудай мүрысөөн отделениин бүхы ажалшадта hайшаагдана. Иимэл хүнүүд манай Түнхэндэ олошоржо байгша.

Б. ШИРЕТОРОВ.

Түнхэн.

Бата бэхи нэгэдэл, аха дүүгэй хани барисаан

Болгариин Арадай Республикада нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ аяншалга

Болгариин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Тодор Живковэй уряалаар Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев энэ оной сентябриин 19-hөө 22 хүрэтэр Болгариин Арадай Республикада хани ёhоор аяншалаа. Тэрээнтэй хамта КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Ю. В. Андропов аяншалалсаа.

Болгарида байха үедөө нүхэр Л. И. Брежнев Тодор Живковтэй, Болгариин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүдтэй, секретарьнуудтай хани ёhоор хөөрэлдэhэн байна.

Хоёр аха дүү партинуудтахи байдал тухай, хоёр аха дүү орондохи коммунис болон социалис байгуулалта тухай нүхэд Л. И. Брежнев, Тодор Живков бэе бэедээ дэлгэрэнгыгээр мэдээсэhэн байха юм. Советскэ Союзай болон Болгариин Арадай Республикын хоорондохи экономическа, научно-техническэ харилсаа холбооной гол асуудалнуудаар, мүн уласхоорондын байдалай, дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй шухалын шухала асуудалнуудаар КПСС-эй болон БКП-гэй Центральна Комитедүүдэй баримталдаг хараа бодолнуудые тэдэнэр найруулан хэлээ.

Бүхы асуудалнуудаар хүсэд нэгэн адли hаналтай байhаниинь хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэмдэглэгдэhэн байна.

Дэлхэйн социалис хани нэгэдэлэй оронуудые саашадань улам нягтаар жагсааха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, эрхэ сүлөөгэй, национальна бэеэ даанхай байдалай болон социализмын түлөө арадуудай тэмсэлые дэлгэрүүлхэ талаар коммунис партинуудай түлөөлэгшэдэй хамтаараа тодорхойлhон хараа шугамые хоёр аха дүү парти саашадаашье эдэбхитэйгээр бэелүүлхэ гэжэ нүхэд Л. И. Брежнев, Тодор Живков онсолон тэмдэглээ.

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Бухарестскэ декларацисоо найруулагдаhан программын ёhоор Европодохи эб найрамдалые болон аюулгүй байдалые хангаха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхээр хоёр ороной болон хоёр партиин хүсэлэнтэй байhые хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад үшөө дахин элирхэйлэн мэдүүлээ.

Балкандахи уласхоорондын харилсаан, политическэ оршон байдал hайжарна, энэнь балканска арадуудта, тэрэшэлэн бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгтэ ашатай туhатай гэжэ хоёр тала hаналаа ханангяар тэмдэглэhэн байна.

Аха дүү вьетнам арадта эсэргүүгээр США-гай хэжэ байhан ээрхэг түримхэй зэрлиг ябуулгые дахяад эгээн лэ эрид шангаар буруушааха зуураа, хоёр партиин түлөөлэгшэд иигэжэ мэдүүлээ. Ээрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн баатарлиг тэмсэл хэжэ байhан Вьетнам арадта Советскэ Союз, Болгариин Арадай Республика али бүхы туhаламжа үзүүлхэ. Вьетнам арадай үнэн зүб хэрэгэй заатагүй илаха байhанда хүсэдөөр үнэншэн этигэжэ байhанаа тэдэнэр элирхэйлэн мэдүүлээ.

Марксизм-ленинизмдэ, пролетарска интернационализмын гол ёhонуудта, 1957 болон 1960 онуудта Москвада болоhон уласхоорондын зүблөөнүүд дээрэ аха дүү партинуудай хамтаараа хараалан зохёоhон документнүүдэй дүримүүдтэ хоёр партиин үнэн сэхэ байhые КПСС-эй болон БКП-гэй түлөөлэгшэд лаблан баталаа. Марксизм-ленинизмдэ, пролетарска интернационализмда үндэhэлэн, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй болон дэлхэйн социалис системын нэгэдэлые, нягта жагсаалые бэхижүүлхэ гээшэ империалис ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү тэмсэлдэ амжалта туйлаха гол эшэ үндэhэн, эб найрамдалай, национальна бэеэ даанхай байдалай, социализмын түлөө тэмсэлдэ шэнэ туйлалтануудые амжаха шиидхэхы эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ тэдэнэр тоолоно.

КПСС-эй болон БКП-гэй түлөөлэгшэдэй уулзалганууд болон хөөрэлдөөнүүд хүсэд сэхэ руунь хэлсэлгын, үгэеэ ойлголсолгын, хани халуун оршон байдалда үнгэрөө.

Л. И. БРЕЖНЕВ БОЛГАРИҺАА МОРДОБО

СОФИ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев дүрбэн хоногто байhанай hүүлээр сентябриин 22-то Болгариhаа мордобо. Тэрээнтэй хамта КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андропов мордолсоо.

Л. И. БРЕЖНЕВ БЕЛГРАД ЕРЭЭ

БЕЛГРАД, сентябриин 22. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Югославиин Коммунистнуудай союзай Генеральна секретарь, СФРЮ-гай Президент Иосип Броз Титын уряалаар мүнөөдэр Белград ерээ.

Хүндэтэ айлшанаа И. Броз Тито ба Югославиин бусад хүтэлбэрилэгшэд Белградай аэродром дээрэ угтаба.

Тоогууд дээрэхи хүдэлмэриие үдэр hүнигүй эмхидхэжэ, Улаан-Үдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд гүрэндөө ороохо таряа ехээр худалдана. Таряа хуряалгын эхинhээ хойшо эндэхи центральна тоогто олон мянган центнер таряан сэбэрлэгдээ. Комбайнуудhаа асарагдаhан ороохо сэбэрлэхэ хэрэгтэ оньhон арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Эндэ таряа сэбэрлэдэг тусхай машинанууд олон юм. Мүнөө колхозойхид гүрэндэ таряа тушаахынгаа хажуугаар ерэхэ жэлэй тарилгада бэлэдхэл болгон эрхим шанартай үрэhэ хүрэнгэ бэлдэжэ эхилбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тоог дээрэ таряа сэбэрлэжэ байhан үе.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ШАДААЛ ҺАА ЕХЭЭР ХАХАЛАЯ

Намарай паар — ургасын хани

...хүниндөө тракторай галнууд ...на. Механизаторнууд газа... хахалжа байна. Теэд Байгалай совхозой Еловско отделенидэ ...шье олон трактор байгаагүй ...хэдэн ажалынь ехэхэн. 1174 ...! Июль hарын hүүлhээ ха...дажа эхилээ ха юм. Голдуу ... трактористын бүтээhэн хү...ри. Тэдэнэр хэд бэ? Иван ...ов, Василий Игнатьев, Иннокентий Климениин гэгшэд. Елань ...ойхид эдэниие «анзаhанай ... гэжэ дамы нэрлэнэгүй.

Механизаторнууд газараа хахалхадаа, гансахан нормо дүүргэхын түлөө оролдоо бэшэ, харин шанарай түлөө тэмсэнэ. ... үдэртэ тракторист бүхэн 7 га ...жа байгаа. Хэдэн тракторай ...дажа байхада, хахалагдаhан ... ургэдэжэл байгаа. Сентябриин 20 болотор совхозой бүхы отделенинүүдтэ 3300 гектарта хүрөө бшуу. Иимэ ехэ газарай ха...лаад байхада, тус совхозтой зэргэлээд байhан ажахынууд гайхалсаhан байха.

Энэ совхоздомнай түрүүшын жэлдэ намарай паар хахалагдана бэшэ. Нёдондо 6400 гектарта хүргэгдөө. Мүнөө намар тэрэнь 7 мянган гектар болохонь. Республикымнай аймагууд бүхэндэ эрхэ байдалынь адли бэшэ. Тиимэшье hаань, намарай паар ехээр хахалжа абабал, алишье нютагуудта hайн гээшэ. Магад ондоо ажахынууд байгалайхидhаа жэшээ абаха аалам! Энээн тухай совхозой главна агроном Виктор Михайлович Аносовтой хөөрэлдэhэн байнабди.

В. М. АНОСОВ:

— Урдань иимэ ехэ газар намар хахалдаггүй hэмди. Һүүлшын гурбан жэлэй туршада энэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдадаг болоо. Таряалангай газар үргэдэжэ байна. Совхоздомнай 8300 гектарта тарилга хэгдэдэг. Эртын паар хахалагшагүйбди. Бүхы ургамалнай намарай паар дээрэ таригдадаг болонхой. Тиигээд эртын паар намар хахалагдаhан газар хоёрой хоорондо ямаршье илгаа байдаггүй. Энээниие гэршэлхэдэшье болохо. Би мүнөө Еланьhаа ерээд байнаб. Тэндэмнай обёос хуряагдажа байна. Намарай паар дээрэ таригдаhан байгаа. Га бүриhөө 35 центнер ургаса хуряагдана бшуу...

Парткомой секретарь Николай Галактионович Поповтой хөөрэлдэхэдэ юу нэмэнэб?

Н. Г. ПОПОВ:

— Баян ургаса газар хахалагшадай гарта байдаг гэбэл алдуу болохогүй. Манай совхоз намарай паар ехээр хахалха зорилго табихадаа, трактористнуудай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ гэлсэhэн байгаа. Совхозоймнай дирекци, партком намарай паар хахалалгада механизаторнуудые яажа урмашуулха тухай хэлсэжэ, ажалай нэмэлтэ түлөөhэнэй гурим зохёоhон. Трактористнууд август hарада намарай паар хахалалгада ябахадаа, хахалагдаhан газарайнгаа гектар бүридэ гол түлөөhэнhөө гадна, 2 килограмм ороохо абадаг юм. Сентябрьда—нэгэ килограмм хубааридагдаха. Тиигээд ондоошье аргаар урмашуулагдадаг. Түрүү ябаhан трактористнууд ВДНХ-да ошохо путёвко абаха эрхэтэй. Иимэ гурим совхозоймнай дирекци, партийна болон хүдэлмэришэдэй комитедтэ баталагдаhан байгаа.

Паар хахалагшад hайнаар урмашуулагдажа байхадаа, мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Мүнөө коммунист Иван Дмитриевич Иванов газар хахалалгаар совхозой чемпион алдартай болонхой.

Удаань Тимлюгэй бригадын бригадир Константин Степанович Кобылкинтай хөөрэлдэхэдэ иигэжэ мэдүүлнэ.

— Намарай паар ехээр хахалжа абаад, хабарай тарилгын үедэ хүдэлмэри багатай байгшабди. Мүнөө 400 гектар хахалагдаа. Энэмнай бага даа. Һүүлшын үдэрнүүдтэ бүри олон трактор хабаадуулаабди. Трактористнууд үдэр hүнигүй ажаллана. Хамта 1400 гектар паар энэ намар хахалагдаха юм. Газар хахалалгые hаяар зогсоохогүйбди. Манай эндэ газарай гэдхэн байгаал hаа, бүри орой болотор ажалладаг.

* * *

Байгалай совхозой дүй дүршэл юу харуулнаб гэбэл, эндэхид намарай паар хахалалгада онсо анхарна. Хэрбээ ажалаа иигэжэ эмхидхэжэ байгаа hаа, республикымнай ондоошье колхоз, совхозууд намартаа бүри ехэ газар хахалжа абаха аргатай.

А. РЫЖКОВ,
манай корр.

Кабанскын аймаг.

ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДАЙ ҺАЙНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

НЭГЭ ДАБААН ГАТАЛАГДАА

*** Хүрбын совхоз гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. * Бүхыдөө 11208 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулба. * Жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө 2600—2880 центнер һү Эхэ орондоо үгэхэнь.**

МҮНӨӨ хүдөөгэймнай ажалшад, малшад өөһэдынгөө ёһотойл һайндэрые түрүүшынхеэ тэмдэглэхэ гэжэ байна гээшэ. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна үдэрые тогтооһон ушар ха̌даа парти, правительствымнай хүдөөгэйнгөө хүн зондо халуун анхарал хандуулжа, тэдэнэй үүргые улам дээшэлүүлхын, һуудал байдалыень бүри түбхинэмэ һайн, баян дэлгэр болгохын түлөө саг үргэлжэ оролдолгыень үшөө дахин элитээр харуулна.

Энэ ехэ анхарал оролдолгодонь юугээр харюулхабибди? Нэн түрүүн өөһэдынгөө үнэн шударгы, габшагай шанга ажалаар лэ харюулха ёһотойбди.

Һайндэрэй хүндэлэлдэ мүрысөө улам хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ гэһэн Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозойхидой үүсхэл уряае манайшье совхозой малшад, тарялашад, механизаторнууд һайшаан дэмжэнэ.

Манай совхоз гүрэндэ һү худалдаха бүхы жэлэйнгээ түсэб дүрбэ һараар уридшалан дүүргээ. Сентябриин 4-нэй үдэр бүхыдөө 11.208 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулжа, гүрэнтэеэ сүм тоосоод байгаабди. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо һү һаалимнай 28 процентээр дээшэлээ. Энэ түйлаһан үрэ дүн, амжалтаяа хүдөөгэй ажалшадай һайндэртэ зорюулнабди.

Энээгээрээ һанаагаа амарангүй, саашадаа улам эршэмтэй шангаар ажаллажа, жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө 2600—2800 центнер һү гүрэндөө худалдаха гэжэ һаалишад, малшаднай шиидэнхэй.

Урда жэлнүүдтэ манай Хүрбын совхоз һү һаалгаар аймаг сбогоо тимэшье түрүү ажахы гэжэ тоологдодоггүй байгаа. Зарим жэлдэ һара, кварталай түсэб дүүргэнгүй, нэгэнтэ бэшэ шүүмжэлэлдэ орожо, зэмэдэшье хүртэһэн байхабди.

Теэд хайшан гэжэ гэнтэ иимэ ехэ хубилалта хэжэрхибэ гээшэб? Али гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнь түсэб бага байгаа гү гэһэн асуудал гаража магад.

Үнэндөө совхозой дирекци, партком, мүн отделени, фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд булта һү һаалгые эрид дээшэлүүлхын тула жэлэй түрүүшын үдэрһөө ехэхэн оролдолго гаргаа.

ТҮБХЫН ТҮРҮҮН фермэ, гүүртэнүүдэй һаалишадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, тэрэнэйнгээ дүн арбан хоног бүри согсолоод, түрүүшүүлые бодотоор урмашуулдаг болообди. Һара, кварталай дүн гаргахадаа эрхимлэһэн гүүртэдэ дамжуулгын улаан туг барюулдаг, даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн һаалишадта түсэбһөө гадуур һааһан һүнэйнь 20 процентын сэнгээр нэмэлтэ түлөөһэ, шан үгэдэг гуримтай болонхойбди.

Һаалишан бүхэндэ арбан хоногто, һарадаа, квартал соо хэды шэнээн һү һаахаш гэжэ тусхай даабари үгтэдэг. Энэ баһал хүн бүхэнише ажалдань элсүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһатай.

Саашань. Гүүртэ, фермэ бүхэндэ малай харууһа, тэжээлые зүбөөр, зоотехническэ заабариин ёһоор эмхидхэхэ, һайнаар үрэжүүлхэ талаар баһал бага бэшэ юумэн хэгдээ. Байгша ондо үбэлдөө, хабартаа бүхы фермэнүүдтэмнай һолоомо гидролизно аргаар буйлуулжа, өһэжэ эдюулдэг дүршэл үргэнөөр дэлгэрээ. Олонхи гүүртэнүүд үнеэдээ искусственна аргаар үрэжүүлдэг болонхой. Тэрэнэй ашаар үнеэд гол түлэб үбэлдөө, хабар эртэ олоороо тугаллажа, бүхэли жэл соо һү ехээр һааха аргатай болоо бшуу. Хэрбээ нёдондо 8 һара соо зуун үнеэн бүриһөө 60 тугал гараһан байбал, мүнөө 71 тугал абтанхай. Тиихэдэ хоёрдохи отделениин (эрхилэгшэнь Г. Ш. Дамбаев) һаалиин гүүртэнүүд жэлэй эхинһээ хойшо зуун үнеэн бүриһөө 80 гаран тугал түлжүүлнэ. Энээндэ техник-үрэжүүлэгшэ Ефросинья Филипповагай оролдолго ехэ.

Хэнэйшье мэдэһээр эдэ бүхы үрэ дүн, амжалта, түйлалта миил зүндөө ерээгүй юм ааб даа. Һаалишад, малшадаймнай эсэшэ сусашагүйгөөр, габшагай шударгыгаар ажаллаһанай ашаар лэ түйлагдаа.

Тимэһээ эндэ ажалай түрүүшүүлые үнэн зүрхэнһөө магтаха, тэдээнэй ажал тухай бүхы сэдьхэлһээ һайн һайхан үгэнүүдээр дурдаха, гүнзэгы баярые хүргэхөөр байна.

Совхоз дотор дэлгэрһэн мүрысөөндэ 1-дэхи отделениин (эрхилэгшэ А. В. Литвиненко, парторганизациин секретарь И. Х. Бурдуковский, зоотехник П. Ф. Мартынов) һаалишад эрхимлэжэ, дамжуулгын улаан тугта хүртөө. Эндэхид найма һара 20 хоног соо 3475 центнер һү гүрэндөө тушаажа, жэлэйнгээ түсэб 40 гаран центнерээр үлүүлэн дүүргээд байна. Жэлэй эсэс болотор үшөө 820 центнер һү гүрэндөө худалдаха юм.

Мүн 3-дахи отделениинхид (эрхилэгшэ М. Ш. Дондоков, парторганизациин секретарь Ц. Ч. Дашидоржиев, зоотехник Н. Б. Байхаев) эдэнэрһээ ехэшье гээгдээгүй.

САГААН эдеэ дэлбэрүүлэгшэ ажалша бэрхэ һаалишадай дундаһаа эрхимэй эрхимүүд Дынзема, Ханда Дымбрыловатан, Намсалма Пурбуева, Дарижап Нинтоева, Дулма Дондокова, Цыжип Доржиева, Ксенья Вахрушева, Прасковья Петрякова. Жалма Батуева мүн үбэл зунгүй үнеэдые оролдосотой һайнаар харууһалдаг, адуулагшад Аким Абрамов, Герасим Кириков, Дамби Базаров, Дамба Жамьянов болон бусадай нэрые дурдангүй үнгэржэ ляшье аргагүй. Һү һаалимнай эдэнэйл гарта, эдэнэйл хүсэл оролдолгоһоо дулдыдана ха юм.

Гансашье һү ехээр һаагаад, гүрэндэ элбэгээр худалдаад, һанаагаа амаршахагүй, фермэ, гүүртэнүүдтэ ажалай гаргаша хороохо, һүнэй өөрын үнэ сэнгые хямдаруулхын тула баһал ехээр оролдолго гаргаха, гаргажашье байһамнай элитэ. Жэлэй үнгэрһэн 8 һарын дүнгөөр бүхыдөө абтаһан һүнэймнай центнерэйнь өөрын үнэ сэн 14 түхэригтэ болоо. Энэмнай түсэбтэ сэнгһээ нэгэ бага ехэ. Харин малайнгаа харууһа тэжээлые зүбөөр эмхидхэжэ, ажалаа һайнаар ябуулжа шадаһан фермэнүүдтэ һүнэй өөрын үнэ сэн һураггүй хямда. Жэшээлхэдэ, 3-дахи отделенидэ (эрхилэгшэнь Г. Ш. Дамбаев, һаалиин фермэнүүдые даагшад Х. Э. Рыгзенова, Р. А. Рагинский) центнер һүнэйнь өөрын үнэ сэн 11 түхэригтэ болоһон. Мүнөө намарай элдин хагда ногооной болоод малай эдихэ юумын элбэг сагта үнеэдээ зүбөөр адуулжа сагаан эдеэ ехээр абажа, гүрэндөө һү түсэбһөө гадуур һайса худалдажа, тэрэнэйнгээ өөрын үнэ сэнгые хямдаруулха, олзо доход горитой оруулха зорилготойбди.

Хэнэйшье мэдэһээр һү худалдаха жэлэй түсэб дүүрээ,—гээд һанаа амаржа, ажалайнгаа эршэ һуладхаха, саашанхи зорилго тухайгаа бодомжолонгүй байжа шадахагүйбди. Энэ түйлаһан амжалтаяа улам арьбадхан, малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлдээд, ерэхэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө габшагай шангаар ажаллаха ёһотойбди.

ЭДЭ үдэрнүүдтэ таряа хуряалгын хажуугаар малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл түлэг дундаа. Байгша ондо үбһэ тэжээл нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ бэлдэгдээ. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ ондоо тээгүүр ошожо байгаад оройдоол 21 мянган центнер үбһэ абаһан һаа, мүнөө гансал өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ 26 мянган центнер үбһэ хуряагаабди. Энэмнай совхозой түрүү луговод Ф. Ф. Солдатовай ажалай габьяа мүн. Тиихэдэ нёдондо миил 1300 тонно силостэй байбал, энэ жэлдэ 3735 тонно силос тусхай нүхэ траншейдэ дарагдаа. Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ жэлдэ оройдоол 4 мянган центнер һолоомотой байгаа һаа мүнөө адагынь 17 мянган центнер суглуулхабди. Тэрэ баһал үбһэ тэжээлдэ нилээд ехэ нэмэри бшуу. Гадна талха таряанай зүйлшье горитой бэлдэгдэхэ байха.

Тиигэжэ манай совхозойхид хүдөөгэйхидэй һайндэрые хооһон гараараа угтажа байгаагүйдөө баяртай. Энэ бүгэдэ бидэниие бурил зоригжуулан, улам һайнаар ажаллахыемнай уряална, шэнэ амжалтада дуудана.

А. МИШАРИН,
Хүрбын совхозой директор.
К. ЖАЛСАРАЕВ,
парткомой секретарь.
В. ДАНИЛОВ,
совхозой экономист.

Таряа хуряалгын түлэг ... соо Сэлэнгын аймагай Те... манэй нэрэмжэтэ колхозой ... ханизаторнууд унаһан ... гайгаа абангүй ажаллана. ... дэнэр таряа хуряалгын ү... шанарай түлөө тэмсэнэ, ... рондоо мүрысэнэ.

Түрүү комбайнернуудай ... гэн Александр Иванович Че... нояров энэ мүрысөөндэ ор... сонхой. Үнинэй коммунист, ... дүршэлтэй механизатор Чер... яров «СК-3» түхэлэй комб... наар 20 үдэрэй туршада ... гектар таряа хадахаб ... уялга абаад, амжалтатай... хүдэлжэ байна.

Зураг дээрэ: А. И. Чер... ров.

Ц. ДАШИГАЛСАНОВАЙ фо...

ҺАИН УУЛТЭРЭИ ҺАА...

ХОНИДОЙ ҮҮЛТЭР һайжаруулха гэһэн асуудал Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо үниинһөө хойшо табигдажа, зарим тэды ажал ябуулагдажашье байна.

Нютагай үүлтэрэй хонидые нарин нооһотой хусын үрөөр хэдэн жэлэй туршада үрэжүүлхэдэ балайшье һайн үрэ дүн харуулаагүй юм. Олонхи эхэ хонидынь бэеын шэгнүүрээр тон бага байхаһаа гадна, дунда зэргээр хонин бүхэн оройдоол 2,5 килограмм нооһо үгэдэг.

Саашадаа хонидойнгоо үүлтэрые бүри һайжаруулха зорилготойгоор колхозой мэргэжэлтэд һүүлэй жэлнүүдтэ хонидтоо бонитировко хэжэ, нооһонойнь, шанараар, үнгэ зүһөөрнь илгажа, тусхай отара болгожо бүридхөө. Мүнөө тус ажахыда нарин һайн нооһотой шэлэгдэмэл 4 отара бүридхэгдөөд байна. Эдэ хонид хадаа бэеэр томонууд, нооһо ехээр үгэдэг, эндэхи эрхэ байдалда даданги, шанга бэетэйнүүд. Мүнөө жэл эдэ отарын хонидой тус бүриһөөнь дунда зэргээр 3.710 грамм нооһон хайшалагдаа. Һайн үүлтэрэй хонид тусхай дэбтэртэ бэшэгдэдэг, хонин бүхэн өөһэдын номертой. Саг үргэлжэ шэгнэгдэжэ байдаг.

Хонидойнгоо бэеын шэгнүүр саашадань томо болгохо зорилготойгоор 1964 ондо колхоз нарин нооһотой кавказска үүлтэрэй 10 томо хуса асарһан юм. Тэдэнэй тус бүриинь шэгнүүр дунда зэргээр 103 килограмм татажа, 18 килограмм нооһо үгэдэг байһан. Жэшээнь, 1167 номерой хуса жэл хахадтайдаа 113 килограмм татажа, 20,3 килограмм нооһон хайшалагдаа. Тэрэл жэлдэнь Социалис Ажалай Герой Шалсама Ламажаповна Цыремпиловагай 563 эхэ хонидые энэ хусын үрөөр үрэжүүлһэн юм. Гараһан түлынь бэеэр томонууд, үдхэн, ута нооһотой, ёһотойл томо һайн үүлтэрэй хурьгад гэжэ мэдэхээр байгаа һэн.

1965 ондо эдэ түлгэдһөө 80 толгой эрхимэй эрхимүүдыень шэлэжэ абтаа һэн. Тэдэнэй дунда зэргын шэгнүүр 53,9 килограмм болоо. Эдэ түлгэ хусануудһаа дунда зэргээр тус бүриһөөнь 8,13 килограмм нооһон хайшалагдаа. Зарим һайн, томонуудынь 10 килограмм, үшөөшье дээшэ нооһо үгэдэг.

Мүнөө жэл 126 хурьгадые шэлэн абаад, һайн харууһа, эдеэлүүлгэндэ табяад байна. Манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо үсхэбэрилэгдэһэниинь ямарханшье племзаводой томо, һайн үүлтэрэй хусануудһаа юугээрээшье дутахагүй гэхээр. Тиимэһээ алишье ажахыда эдэниие үргэнөөр хэрэглэжэ болоно.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада тус колхоз хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулха талаар нилээдгүй ажал хээ гэжэ тэмдэглэмээр. Энээндэ колхозой главна зоотехник Б. А. Ринчинов, түрүүлэгшын орлогшо Б. Г. Монтоев гэгшэдэй үүргэ ехэ юм. Нүхэр Монтоев өөрөө ветеринарна врач мэргэжэлтэй хүн. Зоотехническэ хүдэлмэри ягаала мэдэхэ. Нютагайнгаа хонин һүрэг олошоруулха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулһан.

Хонишодой аша габьяагай айхабтар ехэ байһаниинь мэдээжэ. Эдэнэр булта түрэһөөр хоёр долоо хоноод байһан хурьгадые шэлэн абажа, һайн харууһанда байлгажа эхилдэг. Тиихэдээ шэлэгдэн абтаха хурьгадые түрүүшээр илгахадаа хоёр дахин олые шэлэн абадаг. Илгагдаһан хурьгад томо болохо бүрөө булта һайнууд байдаггүй. Шэлэн абалга дээрэ али нэгэн алдуу гарадаг ха юм даа. Дүрбэ һара үнгэрһэн хойно хоёрдохёо шэлэдэг. Жэл бүри 100—120-ёод һайн хурьгад шэлэн абтадаг. Тэдэниие дүршэлтэй бэрхэ хонишодто даалгажа, һайн харууһанда байлгадаг, үбһэ тэжээлыень элбэгээр табижа үгэдэг. Жэлтэй болоходонь бонитировко хэжэ, бүри һайниинь дахин илгана. Илгагдаһан ... дайнгаа шэхэндэнь номе... тусхай плем-дэбтэртэ б... уг гарбалынь, эхэ эсэгын ... бэеын шэгнүүр болон нооһ... шанар тэмдэглэгдэдэг.

Жэл·хахадтай болоходо... һайнуудынь дахяад шэлэ... ень шалгажа үзэдэг. Мү... 20 эрхим түлгэ ху... урыень шалгахаяа шэлэ... Түсэбэй ёһоор нэгэ хусы... 50—70 эхэ хонидые үр... тус бүриһөөнь хурьга аба... жүүлхэ зорилготой юм. ... сын үрөөр үрэжүүлэгдэһ... элитнэ болон нэгэдэхи ... хурьгадые үгэһэн байһ... хусануудые ажахыда ... саашанхи племенной ху... ябуулжа захалдаг байһ... һайн хусануудые эндэ ... үсхэбэрилжэ, зарим за... ондоо ажахынуудташье ... һаа, колхоздоо али зэргэ... ход оруулха байхаа ... һайн мэдэнэд. Ойрын жэ... хозойнгоо хонин һүрэгһ... мяха ехээр абадаг боло... на, үүлтэрыень һай... хонин ажалһаа абтадаг ... дукциие ашагтай олзото... хые эндэхи хонишод ... тэд бүхэн оролдоно.

А. ВИНОГРА...

Баргажан.

Мүнөө жэлдэ Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид хоёр мянган центнер үхэрэй болон гахайн мяха худалдаха түсэбтэй юм. Тэрэнээ дүүргэхын тулада колхозой малшад оролдоно. Мүнөө намар тушаагдахаар 700 гаран толгой эбэртэ бодо мал бэлшээн таргалуулагдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гүрэндэ тушаахын тулада шахан таргалуулагдажа байһан нэгэ гүүртын мал.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ҺААЛИШАДАЙ АМЖАЛТА

Бага-Наринай һаалиин гүүртэ һү һаалгаар колхоз дотороо түрүүлжэ ябана. Николай Гаврилович Ощепковэй даадаг энэ гүүртын һаалишад һү һааха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, ехэхэн амжалта түйлаһан байна.

Гүүртын коллектив жэлэй эсэс хүрэтэр түсэбһөө гадуур 480 центнер һү гүрэндөө худалдаха гэһэн уялгатайгаар ажаллана. Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой энэ эрхим гүүртын малшад хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байнхай.

А. ДОНДУКОВ.

ҺАЛБАРХАЛ ЭНДЭ СЭСЭРЛИГ

Хяагтын лесхоздо ой модо харууһалагшадай һайндэр үнгэргэлгын баярай суглаан болоо. Тэндэ аймагай эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд олоороо хабаадалсаа. Элидхэлэй һүүлээр эрхим леснигүүдтэ грамота, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаһан байна.

Ой модо харууһалагшадай һайндэр тэмдэглэһэн тэрэ үдэр аймагай леснигүүд Хяагта городой нэгэ захада гектар шахуу талмай дээрэ элдэб олон модо һуулгажа, тэндэ шэнэ парк бии болгохо һуури табиба. Тиигэжэ тэрэ парк соо сэсэрлиг модод һалбархал.

А. СУРМАЧ.

Түмэр замай стрелочнигэй ажал ехэ харюусалгатай юм. Тэрэнэй нэгэ заахашье анхараагүй һаа, түмэр зам дээрэ аюул боложо болохо Тиимэл хадань стрелочнигүүд хододоо һэргэг байха зэргэтэй. Улаан-Үдын түмэр зам дээрэ Анна Артюшевская 9 жэлэй туршада стролочнигээр ажаллаха зуураа, нарин нягта хүдэлмэришэн байһанаа харуулна.

МАШИНА БҮТЭЭГШЭДЭЙ БЭЛЭ...

СССР-эй тракторна, хүдөө ажахын машина бүтээлгын министр Иван СИНИЦИНТЭЙ хөөрэлдөөн

Асуудал. Түрүүшын хахад жэл соо манай һалбариин предприятинууд ямар үрэ дүнгүүдтэй байгааб?

Харюу. Хахад жэлэйнгээ түсэбые үйлэдбэрилгын хэмжээнэй талаар 101,7 процент дүүргээ. Гаргашануудые хорооһоной ашаар түсэбһөө гадуур хоёр миллион үлүүтэй түхэригэй алмалта хэгдээ. Даабариһаа гадуур 400 гаран трактор, 6 миллион түхэригтэ хүдөө ажахын элдэб машинанууд (тэрэ тоодо ороо̆һо таряа хуряалгын 230 комбайн), 7 миллион хахад шахуу түхэригтэ запас частьнууд бүтээгдэн гаргагдаа.

Асуудал. Табан жэлэй түсэбэй хараанууд ямар бэ?

Харюу. 1966—1970 онуудай турша соо хүдөө ажахыда 1.790 мянган трактор үгэхэ гэжэ КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһаниинь мэдээжэ.

Һаяхан КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет «1966—1970 онуудта тракторнуудые, самоходно шассинуудые, тэдэнэй двигательнүүд болон запас частьнуудые үйлэдбэрилэн гаргалга түргэдхэхэ тухай» тогтоол баталан абаа. Табан жэлэй һүүлшын жэлдэ оромнай 600—625 мянган трактор абаха. Уридшалан тоолоһоной ёһоор, табан жэл соо хоёр миллион үлүүтэй тракторнууд бүтээгдэн гаргагдаха. Хүдөө ажахын машина болон запас частьнуудые бүтээлгэ нилээд ехэ болохо юм. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээнэй жэл бүриин ургалта 12,5 процент болохо ёһотой. Худалдагдаха, продукциин түхэриг бүхэндэ гаргашалагдаха зөөриие 11,2 процентээр хорооха, ажалай бүтээсые 46 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана.

Колхозууд, совхозууд эрдэм ухаанай үндэһөөр «хүдөө ажахын үйлэдбэри комплексноор оньһожоруулха машинануудай системэтэй» тааруулагдан хангагдаха гэжэ тэмдэглэхэ зэргэтэй. Иимэ системэ таряан ажалай, мал ажалай холын хараата технологическа картые хараада абалгатайгаар зохёогдоһон байха юм. Табан жэл соо манай һалбариин предприятинууд 465 янзын шэнэ машинануудые бүтээдэг болохо.

Асуудал. Тэдэнэй техническэ хэмжээн дээшэлхэ гү?

Харюу. Техническэ хэмжээгээрээ дэлхэйн эрхим машинануудһаа булюу һайн, ехэ бүтээсэтэй машинанууд, тракторнуудые гаргаха зорилго урдаа табинабди. Жэшээлхэдэ, гусенична тракторнуудай скоростиие час соо 7—12 километр, колесно тракторнуудайхиие —9—15 километр болгохо гэжэ хараалагданхай.

Тусхайлбал, промышленностьда хэрэглэгдэхэ 15, 25, 35 тонын тракторнуудые бүтээхэ зорилго Челябинска заводой үмэнэ табигданхай. Харьковска тракторна завод гусенична машинануудые бүтээн гаргахатайгаа хамта «Т-125» моделиин колесно машинануудые гаргаха байха. Кишинёвой завод ерэхэ жэлһээ свёкло таридаг тракторнуудые бүтээжэ захалха. Волгоградайхид 90 мориной хүсэтэй, газар хахалалгын двигательнэ тракторнуудые бүтээхэ. Түрүүшын капитальна заһабари хүрэтэр двигательнүүдэй моторесурсые 4500—6000 часта хүргэхэ, саашадань бүри ехэ болгохо, моторнуудай удельнэ шэгнүүрые нэгэ мориной хүсэндэ долоон—юһэн килограмм хүрэтэр бага болгохо, двигательнүүдэй эрьесын тоое минута соо 1.800—2.300 хүрэтэр түргэдхэхэ, түлишын удельнэ гаргашые 170—180 грамм хүрэтэр бага болгохоор хараалагданхай.

Ургамалнуудые тарихадаа элдэб хүдэлмэри бүтээхэ машинанууд, комбинированнэ сеялкэнүүд, олон корпустой плугууд, хартаабха, свёкло, барайгар поточно аргаар хуряаха ехэ бүтээсэтэй техникэ гаргагдаха юм...

Хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Минеральна үтэгжүүлгэ бэлдэхэ, аһаха, зөөбэрилхэ, газарай хүрьһэндэ шэнгээхэ бүтээсэ ехэтэй машинанууд, түхеэрэлгэнүүд бии болгогдохо.

Машина бүтээгшэд малшадта, шубуу үсхэбэрилэгшэдтэ үритэй үлэхэгүй. Тусхайлбал, 200, 400, 600 үнеэ уланда байлгадаг фермэнүүдые тэрэшэлэн 50, 100, 200 эхэ гахайнуудай фермэнүүдые хангаха һайн түхеэрэлгэнүүд зохёогдожо байнхай. 1967 онһоо Нежинскэ машина бүтээлгын завод шубуун ажалай фермэнүүдтэ зорюулагдаһан оньһон түхеэрэлгэ бүтээн гаргажа захалхань.

Асуудал. Мелиораторнууд шэнэ юу абахаб?

Харюу. Уһалагдадаг, мүн хатаагдаһан газарнууд дээрэ мелиоративна хүдэлмэри хэхын, ургамалнуудые тарихын тула 80 гаран янзын машина болон тракторнуудые бүтээхэ үйлэдбэри богони болзор соо эмхидхэхэ шухала. Мелиоративна хүдэлмэри хэхын тула 75-һаа 220 хүрэтэр мориной хүсэтэй тракторнууд байгуулагдаха. Хүрьһэ сэбэрлэхэ, тарилгын урда тээ элдүүрилхэ, избёосхо, гипс шэнгээхэ машинануудые бүтээхэ гэжэ хараалагдана. Бороо оруулдаг машинануудай конструкциие эгээн богонихон болзор соо һайжаруулха, минутын 70 литр уһа сүршэхэ хүсэтэй туршалгын установконуудые бэлдэхэ, туршаха. Тиин 1967 онһоо тэдэниие олоор бүтээн гаргажа захалха хэмжээ абаха. Бороо оруулдаг машинануудай техническэ талые һайжаруулха хүдэлмэри хэгдэнэ. Аалин ябадалтай «ДТ-75» трактор дээрэ тодхогдоно. Херсонско комбайнай, Котельническэ хүдөө ажахын машина бүтээлгын заводууд уһалуури оньһожоруулхын тула 20 шэнэ түхэлэй машинануудые гаргадаг ... түсэблэнэ.

Асуудал. Шэнэ табан ... манай һалбариие хү... хэр ехэ мүнгэн табигда...

Харюу. Нилээд гори... нэмэхэ. Хүдэлжэ байга... приятинуудые үргэдха... нэдхэн байгуулгада, ... предприятинуудые ... 1.700 миллион шаху... таргашалагдахаар хара... Энэ хадаа 1961—1965 ... турша соо иимэ хэрэгт... һан мүнгэнһөө, тухайл... процентээр ехэ боло... дарта шэнэ завод бари... байнабди. Тэрэ завод 1... һоо табан жэлэй эсэс х... зар хахалдаг 70 мянга... трактор бүтээн гарга... Волгоградтахи моторой ... ажалай фермын түхе... дые гаргадаг Умански, ... скэ заводууд, Фроло... шудхалгын, Шахтински... ролит» завод, Караган... пянскда, Лозовойдо, Че... шудхалаагай, кузнечно... риин комплекснүүд ... захалха. Чугуевска, А... лишын аппаратурын ... Челябинскдахи мото... предприятиин, Чебо... хундэ тракторнуудай ... Кмышиндахи шудхал... нечнэ үйлэдбэриин ба... халха байна. Хүдөө ... шина бүтээдэг пред... дай хүсэн нилээд ех...

ХИЛЫН СААНАҺАА

РАДИО ТЕЛЕГРАФ ТЕЛЕФОН

В. И. Ленинэй зохёолнууд грек хэлэн дээрэ

АФИНА, сентябриин 22. (ТАСС). В. И. Ленинэй зохёолнуудай түгэс ...тагуулбаринн 10-дахи том Греци... хэблэгдэн гараба. Бүхы суг... ...улбаринуудынь 55 томhоо бү... ...дахэ юм. В. И. Ленинэй зохёол... ...уд табадахяа грек хэлэн дээрэ ...хэблэгдэхэнь.

КНР-эй дээдэ hуралсалай министерствын мэдээсэл

ПЕКИН, сентябриин 22. (ТАСС). Хитадай дээдэ hургуулинуудта ...радаг гадаадын студентнэрэй, ас...пирантнуудай, стажернуудай hу...ралые нэгэ жэлээр хойшолуул... гэжэ КНР-эй правительство ...шиидхээ. КНР-эй дээдэ hуралса...лай министерство энэ шиидхэбэ...ри тухайдаа хабаатай посольство...нуудта мэдээсэбэ. Хитадай дээдэ hургуулинуудай багшанар «соё...лой хубисхал» бэелүүлгэдэ хабаа...тай байhанhаань нимэ хэм... ...ын абтаа гэжэ тайлбарилагда...ба.

Патриодуудай эрэлхэг добтолго

ПАРИЖ, (ТАСС). Урда Вьетнамай партизанууд Чулайдахи американска авиационно баазые миномёдуудаар буудажа, хэдэн самолёдыень горитойгоор hандааhан, США-гай сэрэгэйхидэй дундаhаа хэдэн хүнине гэмтээhэн байна гэжэ Франс Пресс агентствын корреспондент Сайгонhоо мэдээсэбэ.

ХАНОЙ. (ТАСС). Агаарай добтолгоhоо саран хамгаалха сэрэгшэд сентябриин 21-дэ Тханьхоа, Хабак провинцинуудта американска дүрбэн самолёдые буудажа унагаагаа. ВИА агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, ДРВ-гай территори дээрэ дүн хамта 1446 американска самолёт унагаагдаа.

Полициин мануул доро

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 21. (ТАСС). Үсэгэлдэр Сан-Франциско хотодохи оперно театрые хэдэн зуун демонстрантнууд хүреэлэн зогсоо. Намарай сезон нээлгэндэ зорюулагдаhан hайндэрэй наада зугаада президент Джонсоной hамган ерэйэн (мүнөө орон соогуураа аяншалан ябажа байнхай).

Вьетнамдахи дайе болюулха эрилтэтэй плакадуудые бариhан эрэшүүл, эхэнэрнүүд, үхибүүд: «Линдон Джонсон, эй, эй, хэды үхибүүдые алаабши?!» гэжэ хашхаралдаба.

Миссис Джонсон арын үүдээр лэ, тэрэ мүртөө полициин туhаламжаар театрhаа гаража ошоо.

„Сервейор-2" гэдэгэй ниидэлгэ тушаа

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 21. (ТАСС). Үсэгэлдэр hара тээшэ шэглүүлэн табигдаhан «Сервейор-2» гэжэ американска автомат станци дабшалгыень залан шэглүүлхэ hэдэлгын газарhаа хэгдэhэнэй hүүлээр эхи захагүй эрьелдэжэ эхилээ гэжэ американска мэдээсэлэй агентствэнүүд Пасаденэhээ (Калифорни) дамжуулаа.

Аэронавтикын ба замбуулинай дайдые шэнжэлхэ национальна управлениин түлөөлэгшэ иигэжэ мэдүүлбэ: «Юунэй болоhые мэдэнэгүйбди. Ушар шалтагааниень элирүүлхэ hэдэлгэ гаргажа байнабди».

Бразилида студентнэрэй буhалгаан болоно

ГАВАНА, сентябриин 22. (ТАСС). Правительстводо эсэргүү удха шэнжэтэй студентнэрэй демонстраци Бразилиин Гояния хотодо болобо. Полицинхид добтолон ороо. Пренса Латина агентствын корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhоор, демонстрантнуудай дундаhаа хэдэн хүн шархатаhан байна.

Мүн иимэл буhалгаанууд Сан-Пауло хотодо болоо. Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёhоор, полициин сагдаанар демонстраци намнаhан, 300 шахуу хүнине барижа хааhан hураггай. Баригдажа хаагдагшад «национальна аюулгүйе сахиха» хуулиин үндэhөөр сүүдтэ үгтэхэеэ байна.

Студентнэрэй буhалгаанууд бүхы орон дотор боложо байнхай.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXI сесси

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 22. (ТАСС). ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXI сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ байна. Үсэгэлдэрэй заседани дээрэ сессиин делегадууд Ассамблейн түрүүлэгшын 17 орлогшые hунгаа. Ассамблейн Генеральна комитедэй hунгалта дүүрэбэ.

Филиппинын президент Маркос Ассамблейн үсэгэлдэрэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, гол түлэб Азиин асуудалнууд тушаа тогтобо.

Ассамблейн Генеральна комитет зүблэхэ зүйлөө хаража үзэхын тула үсэгэлдэр суглараа. Тиихэдээ ООН-ой туг доро Урда Корейе эзэмдэhэн американска ба бусад бүхы гадаадын сэрэгүүдые гаргаха тухай, «Корейе нэгэдхэлгын ба hэргээлгын талаар ООН-ой комиссинуудые» тарааха тухай БССР-эй, Болгариин, Венгриин, Кубын, Монголой, Польшын, Румыниин, СССР-эй, УССР-эй, Чехословакиин правительствануудай дурадхаhан пунктые, ООН-до КНР-ые абаха тухай асуудал зүблэхэ зүйлдөө оруулхые hанамжалан дурадхаба.

Мүнөөдэр Генеральна Ассамблейн пленарна заседани дээрэ юрэнхы дискусси боложо эхилээ.

„Дүй дүршэл" шудалха зорилгоор

ТОКИО, сентябриин 22. (ТАСС). Японой сэрэгэй мисси мүнөөдэр Урда Вьетнам ошохоёо ниидэбэ. Тэрээндэ национальна оборонын захиргаан гэдэгэй, ондоогоор хэлэбэл, сэрэгэй министерствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд ороо.

Эдэнэр «американска бомбодолгын онол аргануудые, партизан дайнда шэнэ түхэлэй зэбсэгүүдые хэрэглэлгэ шэнжэлэн шудалха» зорилготой юм гэжэ Киодо Цусин агентство мэдээсэнэ. Энэ мисси Урда Вьетнамдахи американска сэрэгэй баазануудта хүрэхэ, США-гай сэрэгэй командованитай, Урда Вьетнамай генералнуудтай уулзаха юм ха. Урда Вьетнамаар ябаhанай удаа (Японой правительство эдэнэй урда ехэ зорилго табинхай), Таиланд, Тайвань, Окинава ошохо түсэбтэй.

Американска армиин сэрэгэй захилнуудые дүүргэжэ, Вьетнамда эсэргүү американска ээрхэг түримхэй ябуулгада туhа хүргэдэг Япон анха түрүүшынгээ сэрэгэй миссие дайнай боложо байhан Урда Вьетнам худар эльгээбэ.

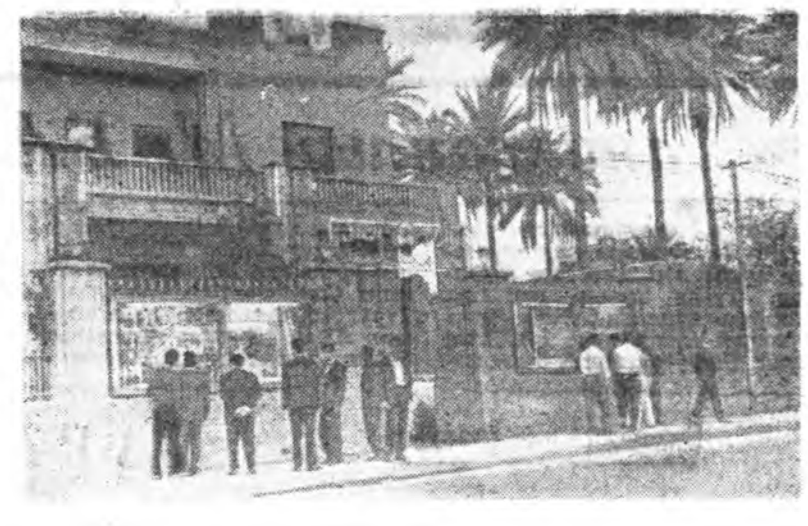
Чомбе трибуналда үгтэхэнь

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Конголез арадта урбаhан Моиз Чомбе урда тээнь, мүнөө хэhэн гэмтэ ябадалнуудайнгаа түлөө сэрэгэй онсо трибуналда үгтэхэнь. Тэрээнние барижа хааха уласхоорондын ордер үгэхые Конго (Киншаса) туйлаха байха гэжэ Киншасын радио мэдүүлбэ.

Вилла-Лузодохи (Ангола) Чомбейн хархис хүлhэншэдтэй «гээгдэнги, фашис ороной»—Португалиин зүгhөө сэрэгэй бааза үгэhэн баримтаhаа Конгын правительство зохихо тобшолол хэхэ бодолтой.

США-гай хүн зоной тоо

ВАШИНГТОН, сентябриин 21. (ТАСС). 1966 оной июлиин 1-нэй байдалаар США-гай хүн зон 195.857 мянган болоhон байгаа. hүүлэй жэлэй туршада 2 миллион хүнөөр, харин 1960 онтой жэшэбэл—16.500 мянган хүнөөр нэмээ.

ИРАК. Багдадтахи совет соёлой центр.

ТАСС-ай фотохронико.

Партийна комитедуудые гэмнэнэ

ПЕКИН. (ТАСС). Хитадай ниис... хэдэн зуугаад километртэ ... Шаньси, Цзянсу, Хунань ... бусад районуудhаа ерэhэн ав...тобусууд, ашаанай машинанууд ...нэй үйлсэ гудамжануудаар ...дагг болонхой. Эдэнь—«ре...волюционно холбоо барисаа» тог...тоосон, «соёлой хубисхал» эрхил...хэ дүй дүршэл халан абалсахын ...а ниислэл хото ерэhэн «хун...вэйбинүүдэй», «революционно ...шадай» транспорт болоно. ...hоо хото городуудай «хунвэй...бинүүдые» халуунаар угтахыень ...шэн мантан томо транспа...ртнууд город соо хаа хаанагүй ...тэй.

...тэй хамта «соёлой хубис...хал» хэхынгээ хажуугаар ургаса ...лсахын тула хүдөө нюта...гахи арадай коммунануудта ...ыень түбэй ба провинцинуу...д ...лэл «хунвэйбинүүдые» саг ... уряална.

...най олохон үйлсэнүүдэй ...эрнүүдтэ томо стендүүд тод..., тэдээн дээрэ Мао Цзэ-ду...най заабаринууд, элдэб лозунг... бэшэгдэнэ, картинанууд зу...на. Тиимэ стендүүдэй зари... дабхар гэрэй шэнээн үндэ... түхеэрэгдэнэ.

...предприятинуудай хүдэлмэри...шэдэй «революционно hурагша...д» тулалдаhан, мүн зарим бүлэг ...шадай өөhэд хоорондоо ту...лалдаhан тухай бэшээтэй хууда...нууд хото дотор тараагдаhаар. ...хуудаhануудта КПК-гай про...винциальна, городской ба бусад ...комитедүүд, тусхайлан хэлэбэл, ...нь провинциин, Чанша хотын ...-гай комитедүүд шүүмжэлэл...дэнэ.

«Хунань жибао» газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, КПК-гай Хунаниин провинциальна комитедэй шиидхэбэреэр Чаншагай горком хубилгагдан эмхидхэгдэhэн, харин Хитадай компартиин ЦК-гай шиидхэбэреэр—КПК-гай провинциальна комитедэй нэгэдэхи секретариин уялгые дүүргэгшэ тушаалhаа гаргагдаhан байна.

«Мао Цзэ-дунай сургал бодолой тугые дээрэ үргөөгүй», «Мао Цзэ-дунай сургал бодолнуудые тайлбарилан номноогүй», харин «Мао Цзэ-дунай сургал бодолнуудта эсэргүү үгэнүүдые хэлээ» гэжэ КПК-гай тэдэ хоёр комитедые Хунаниин университедэй «революционно багшанар ба студентнэр» «гэмнэнэ». Тэрэшэлэн эдэ комитедүүдэй зарим хүтэлбэрилэгшэд hурагшадай урдаhаа эсэргүүсэн тэмсэхыень «улад зонине тухираа», зарим hурагшадые нүгөөдүүлдэнь эсэргүүгээр табяа гэжэ тэрэ хуудаhан доторнь мүн лэ хэлэгдэнэ.

Сиань хотодо болоhон ушарнууд тухай «хунвэйбинүүдэй» прокламацинууд Пекинэй район бүхэндэ шахуу няагданхай. «Хунвэйбинүүдэй», «революционно залуушуулай» урдаhаа «хүсэн хэрэглэгдэhэн» байгаа гэнэ. Прокламаци дотор хэлэгдэhэнэй ёhоор, тиимэ тулалдаанууд августын 4, 14, 15, 16, 20-до, мүн сентябрь hара соо болоhон байна. «Хуули засаг барижа байhан болобошье, капиталис зам баримталан ябаhан бүлэг этэгээдүүд» хотын дээдэ hургуулинуудай «хунвэйбинүүдтэ» эсэргүүсэн тэмсэхыень хүдэлмэришэд, алба хаагшадые эмхидхээ. Иимэ тулалдаануудай болоhоной түлөө харюусалгые КПК-гай Шаньси провинциин комитет дааха гэжэ «хунвэйбинүүд» бэшэнэ.

Студентнэрэй, институдай харьяата заводой «зарим хүдэлмэришэдэй» хоорондо болоhон «хёмороон» тухай Шицзячжуан хотодохи машина бүтээлгын институдай студентнэрэй гаргаhан хуудаhан дотор хэлэгдэнэ. Нэгэ hарын турша соо—августын 15-hаа сентябриин 15 хүрэтэр—дээдын газарhаа захиралтануудай байбашье, эндэхи хүдэлмэришэд ажал хэжэ эхилхэеэ арсаа гээд мүн лэ тэндэнь хэлэгдэнэ. Институдай парткомой гэшүүн ба директор Ван Хоу-шэн гэгшэ нимэ юумэ хэхыень хүдэлмэришэдые «тухираа» гэжэ студентнэр мэдүүлнэ.

КПК-гай Пекинэй горкомой эльгээhэн, «соёлой хубисхал» хэхэ «хүдэлмэришэ бүлэгые» Пекинэй авиационно институдай студентнэрэй «дайшалхы отряд» «дайзыбао» гэдэг хуудаhан дотороо эрид шангаар шүүмжэлбэ. Тэндээ иигэжэ бэшэнэ: энэ «хүдэлмэришэ бүлэг» тус институдта 50 хоног байхадаа «соёлой хубисхалые» толгойлхогүйhөө, тэрээндэ туhа хүргэхэгүйhөө гадна, харин hаад тойбо татаа. Энэ бүлэгэйхид улад зонhоо, тулалдаанай болохоhоо айна, хүдэлмэрилэгшэдые тушаалhаань гаргахаяа айна. «Хүдэлмэришэ бүлэгтэ» эсэргүү эдэнэй тэмсэл дэмжэхыень «дайшалхы бүлэгэйхид» «революционно нүхэдые» уряална. Юундэб гэхэдэ, тэрэ бүлэг ЦК-гай заабаринуудта, Мао Цзэ-дунай заабаринуудта, «соёлой хубисхалда» эсэргүү ябуулга хэнэ юм ха.

ПЕНТАГОН „ГОРИЛЛАНУУДАЙ" АРМИИЕ БЭЛДЭНЭ

«Сьемпре» журналда хэблэгдэhэн Мексикын журналист Луис СУАРЕС гэгшын статьягай богонихон оршуулгые Хэблэлэй hонинной агентство (АПН) уншаг шадайнгаа анхаралда табина.

«Америкын оронуудай саг үргэлжын армиие» байгуулгада эсэргүүсэhэн Латиин Америкын хэдэн оронуудай, түбхын түрүүндэ Мексикын эсэргүүсэлтэтэй ушараад, Пентагон өөрынгөө ударидалга доро сэрэгэй ондоо организаци эмхидхэхээр шиидэбэ. Эндэ Центральна Америкын оборонын соведэй ажал ябуулгые эдэбхитэй болгохо тухай хэлэгдэнэ.

Американецуудай бодото командалга доро Центральна Америкын оронуудай арминуудые hубарюулан нэгэдүүлхэ зорилго тэрэ «Соведэй» урда табигдана. Тэдэ оронуудай алинданьшье арадуудай буhалгаанай болоо hаа, эдэ хүсэнүүд хэрэглэгдэхэ зэргэтэй. Тэдээнэй ойрын шухала зорилго хадаа партизануудта эсэргүү тэмсэл болоно.

Дээдэ дурсагдаhан соведэй hаяхан Сан-Сальвадорто болоhон зүблөөндэ Сальвадорой, Гондурасай, Гватемалын, Коста-Рикын, Никарагуагай, Панамын оборонын министрнүүд, мүн сэрэгэй бусад ехэ тушаалтад хабаадалсажа, Кубада эсэргүү хэдэн шиидхэбэри абтаhан байна. Вашингтоной ябуулдаг Кубада эсэргүү политикада сэрэгэй шэнэ бүлэглэлэй ямар үүргэ дүүргэхэ байhыень энэ ушар харуулна.

Гондурас, Гватемала, Никарагуа, Сальвадор болон Коста-Рикэ гэгшэдэй хоорондо хамтын ябуулга хараалhан «регинальна обороно» тухай пакт Кубада эсэргүү США-гай политикада туhална.

Сан-Сальвадорой сэрэгэй хэлсээнүүд тухай хүсэдөөр мэдээсэгдээгүй юм. Гэбэшье тэндэ үсөөн бэшэ асуудалнууд—бюджедhээ эхилээд, сэрэгэй илгалтын тэмдэгүүдые адли болгохо хүрэтэр—хэлсэгдэhэн байгаа. Илгалтын тэмдэгүүдые адли болгохо багахан асуудалнууд шэнгеэр hанагдана. Гэбэшье дээрэ дурсагдаhан хэдэн оронуудай бэеэ даанги байдалда харша «нэгэдэмэл арми» байгуулха тухай эндэ үнэндөө хэлэгдэнэ. Пентагоной hанаашаар, тэдэ оронуудай бэеэ даанги байдал «наhаа хүсөө». Мүн сэрэгэй бэлэдхэл хэжэ, Центральна Америкын агаарай сэрэгэй хүсэнүүдые байгуулга, маневрнуудые эмхидхэхэ асуудалнуудые Совет зүбшэн хэлсээ. «Никарао операци» гэжэ нэрэтэй энэ маневр Никарагуада ерэхэ жэлэй апрель hарада Центральна Америкын оронуудай бүхы арминуудай подразделенинүүдэй хабаадалгатайгаар болохо.

Нэгэдэмэл арминуудай болохоёо байhан томо маневрын командалагшаар Гондурасай оборонын министр агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй полковник Соломон Силиеса Велес томилогдоо.

Сэрэгэй бэлэдхэлэй нэгэдэмэл система бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ захалаа. Панамска каналай дэргэдэ Холбоото Штадууд «Форт Гулик» гэжэ тусхай hургуули байгуулаа. Тэндэ партизануудта эсэргүү дай хэхэ мэргэжэлтэй офицернүүдэй бэлдэгдэдэгынь мэдээжэ. Энээнhээ урагша үнгэрhэншье, мүнөө болохоёошье байhан маневр түбхын түрүүндэ восстани хэhэн отрядуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй. Агаарай сэрэгэй нэгэдэмэл хүсэнүүд түлэг дундаа байгуулагдажа байна. Центральна Америкын агаарай сэрэгэй хамтын бааза «стратегическа пунктда» байгуулха шиидхэбэри абтаа. Энэ сэрэгэй баазын хаана баригдахань нюуса байна.

Центральна Америкын арминууд Холбоото Штадуудай сэрэгэй частьнуудай хабаадалгатайгаар томо маневр хоёр дахин хээд байна. Тэдэ маневрнууд Гондурасай газар дээрэ үнгэргэгдөө. Гадна түрүүшын маневр «Хани нүхэрлэл» гэжэ наада баримаар нэрэтэй. Эндэ маневрын үедэ Атлантиин океанай эрьедэхи Порт Кортесые сэрэгшэд хүреэлhэн байна. Тэрэ портые 200 «партизан» «хамгаалаа» ха юм. Тэндэ хуурай газарай сэрэгүүд, авиаци, далайн флот үргэнөөр хэрэглэгдээ.

Гурбадахи маневр Никарагуада болохо гэжэ дээрэ хэлэгдэнхэй. «Никарао операциин» түсэб хадаа Вьетнамда хэжэ байhан дайнайнгаа «дүй дүршэл» Латиин Америкэдэ хэрэглэхээр Пентагоной бэлдэжэ байhые гэршэлнэ. Тэндэ тон олон вертолет хэрэглэгдэжэ, агаараар, далайгаар десант буулгаха, ой соогуур, хада уулаар сэрэгэй ябуулгануудаа хэхэ юм.

«Никарао операци» хадаа Васпанhаа Пуэрто Кабесас хүрэтэр Никарагуагай зүүн хойто хубида, Гондурастай хиллэдэг газарта болохо зэргэтэй. Тус операци тэндэ нэгэл ушартай хэгдэхэнь бшуу. Юуб гэхэдэ, Плайя Хирондо бута сохигдоhон Кубын контрреволюционернүүд 1961 оной апрельдэ тэндэhээл гараhан юм гэхэ...

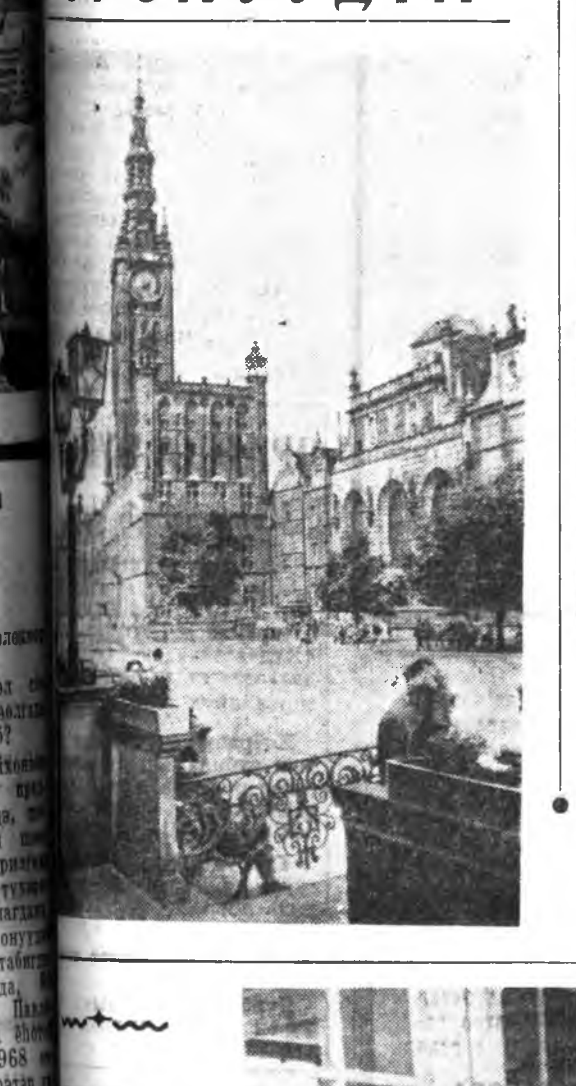
Сэрэгэй шунахай заншалай дэлгэржэ байhан Центральна Америкын оронуудта тэндэхи сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд «Межзональна блок» байгуулхын түлөө оролдолго ехээр гаргана. Тэндэхи гүрэн бүхэндэ Холбоото Штадуудай сэрэгэй миссинүүд бии. Тэдэ миссинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд национальна сэрэгэй батальонуудай, США-гай командованиин хоорондо холбоо барисаа байгуулна.

Центральна Америкын нэгэдэмэл хүсэнүүдэйнь сэрэгэй түрүүшын ябуулга Гватемалын буhалгаата отрядуудта эсэргүүгээр хэгдэхэ гээд хэлсэнэ. Тэндэ арадай дайн ехээр hүжэрэн дэлгэрээ бшуу.

Гватемалын партизануудта эсэргүүгээр хэгдэжэ байhан дайнда бусад оронуудай сэрэгэй частьнуудай хабаадалга хадаа hаяшаг засаг абаhан президент Хулио Монтенегро гэгшын эрхэтэнэй правительствые дотоодо талаhаа, ондоо кандидадые дэбжүүлhэн Гватемалын сэрэгэйхидэй зүгhөө, мүн гадаада талаhаа, тэдээнэй сэрэгэй «союзнигуудай» зүгhөө хашалта хабшалтада оруулhан ябадал болоно. Энээнтэй хамта Холбоото Штадуудай сенадта тэмдэглэгдэhэнэй ёhоор, США «коммунизмын засагые дэлгэрүүлхэгүйн тула» хэдынэйшье сагта Латиин Америкын дотоодын хэрэгүүдтэ сэрэгэй хүсөөр хамааралсахаяа (зүбөөр хэлэхэдэ—хамааралсажа үргэлжэлхөөр) бэлэн байна.

Сан-сальвадорско хэлсээнүүдэй гэршэлhэнэй ёhоор, Центральна Америкын оронуудай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэд Холбоото Штадуудай хүсөөр өөhэдынгөө сэрэгэй частьнуудhаа нэгэдэмэл армиие байгуулхаар бэлэн байна. Сэрэгэй талаар иимэ «нэгэдэлгэдэ» бэлэдхэл мүнөө үедэ түлэг дундаа ябана. Тиигэжэ Центральна Америкын түрүү хүсэнүүдтэ эсэргүүсэхээр тэмсэхын тула Пентагон «гориллануудай» хархис армиие бэлдэнэ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

Уласхоорондын машина бүтээлгын заншалта 8-дахи ярмаг Брно хотодо (Чехословаки) ярмагта.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ярмагта орохо үүдэн.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

Длугий Тарг — хуушанай Гданьскын (Польшо) гоё талмай. Дайнай үедэ фашистнуудай hандаргаhан эндэхи бүхы байшангууд хуушан түхэлдөө оруулагдаа (зүүн гартахи зураг).

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

Агерпресс—ТАСС-ай фото.

Врачай зүбшэл

НАРИНААР hЭРГЫЛЭНГҮЙ АРГАГҮЙ

Улаан-Үдэдэ ажаhуудаг үбшэнтэн Б. гэдэг уушханай халдабарита ханяадатай байбашье, саг үргэлжэ эмнүүлдэггүй, врачай заабари дүүргэдэггүй, гэртэхин бүлэнэрэйнгөө дунда бэеэ нарилдаггүй hэн. Тэрээндэ гурбан таhалгатай квартирашье үгтөө hэн. Ушар иимэ болобошье, 18-тай басагандаа, 9 наhатай хүбүүндээ уушханай ханяада халдаагаа hэн. Басаганиинь наhа баранхай, хүбүүниинь больницада оронхой.

Тэрэшэлэн Сергей Г. гэдэг үни удаан саг соо уушханай ханяадаар үбдэбэшье, врачнуудта хандаагүй. Имагтал хүбүүнэйнгээ халууржа, муудажа эхилхэдэнь, поликлиникэдэ ерээ. Тиихэдэнь туберкулёзтой байhаниинь элирүүлэгдээ. Гэртэхин бүлэнэрынь шалгажа үзэхэдэ, үшөө эсэгэнь, басаганиинь үбшэн байбад.

Өөрынгөө болон бусадай бэеын элүүртэ хайша хэрэгээр хандаhанай хойшолонгууд дурсагдаhан баримтануудаа дээрэhээ элеэр харагдана.

Туберкулёз хадаа бэедэ туберкулезно бактериин нэбтэрэн ороходо бии болодог халдабарита үбшэн мүн. Энэ бактеринүүд: хүнэй, малай, шубуунай — гурбан янзын байдаг. Туберкулёзоор үбдэhэн хүн, тэрээнэй нёлбоhон, орхидоhонууд туберкулёзоор халдалгын эхин захань болоно. Нёлбоhон хадаа газарта гү, али шала дээрэ унахадаа хатажа, тооhонтой ниилээд, багажа хэрэгсэл, хубсаhа хунар, хана юумэн дээрэ тунаад, hүүлээрнь агаараар дамжан уушха руу ороно ха юм. Ушар тиимэhээ үбшэн хүн гээшэ гансал тусхай нёлбуур соо нёлбохо, гэр байра пылесосоор гү, али шиигтэй бүд, зүлгүүрээр арилгагдаха ушартай.

Туберкулёзой бактеринүүд шангаа хөөрэлдөөнэй, найтааhанай, ханяаhанай үедэ элүүр хүнэй бэедэ халдажа болоно. Тиимэhээ ханяахадаа гү, али найтаахадаа хамар амаяа зүүн гарайнгаа ара талаар, үгышье hаа, пулаадаар халхалха болгогдоно. Баhа туберкулёз үбшэн хүнэй унтари хэбтэриhээ, аршуул полотенциhээ, амhартаhаа халдадаг юм.

Имагтал үбшэнтэнэй, тэрээнэй хажуудахи хүнүүдэй гурим дүрим мэдэдэггүй дээрэhээ уушханай ханяадан тарадаг.

Мүн үбшэн хүнэй орхидоhон дээрэ hууhан аляаhа батаганаанууд хоёр долоон хоногой турша дотор амиды бактеринүүдые гаргажа ябадаг. Тэдэниие үндэгэ хюурhатайнь дары усадхахаhаа гадна, гэр байраяа, газаахияа бог шорой, шэбхэ, эдеэ хоолой үлэгдэлhөө сэбэрлэхэ хэрэгтэй.

Тэрэшэлэн үбшэн малай түүхэй hүнhөө халдажа болоно. Сагаан эдеэ хэрэглэхэ гээ hаа, тэрэниие бусалгаха гү, али пастеризацида оруулха шухала. Түүхэй hү уужа болохогүй. hаалишад өөhэдөө элүүр энхэ байха, жэл бүхэндэ эмнэгшэдтэ бэеэ үзүүлхэ үялгатай. Гадна hаалгын урда гараа мылэтэйгөөр угааха. Үнеэнэй дэлэн сэбэрлэхэ, hү хадагладаг амhартануудаа арюунаар байлгаха ушартай.

hүнэй-товарна фермынхид ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй бүхы заабари захяануудые нарин нягтаар бэелүүлхэ, малай доройтожо, үбшэлжэ эхилээ hаа, энээн тухай дээшэнь дары мэдээсэхэ болоно. Тахяанууд туберкулёзоор үбдэдэг. Гүрэнэй наймаанда үндэгэ тушаадаг шубуунай фермэнүүд ветеринарай хиналта доро байдаг гээшэ aаб даа. Тиигэбэшье hаань магазинhаа гү, али рынок дээрэhээ худалдажа абаhан үндэгэнүүдээ 6 минутаhаа бага бэшэ саг соо бусалгажа эдихэ шухала.

Хүн гээшэ туберкулёз халдабал, энэнь абаhаар мэдэгдэдэггүй. Бэеын шадал hайнтай hаа, мүн саг соогоо зохидоор амараад, хооллоод, хүдэлмэреэ гуримтайгаар эмхидхээд байбал, махабад бэхижэдэг, үбшэндэ абаhаар диилдэдэггүй.

Гадна БЦЖ вакцинаар тарилга хэжэ, бэеэ үбшэнhөө хамгаалха ушар байдаг.

1963 онhоо эхилжэ, манай республика дотор вакцинаци хэгдэнэ. 5 аймагуудта хэдэн hаратайhаа эхилээд 30 хүрэтэр наhатайшуул бүлтаарап вакцинацида оронхой. Энээнэй аша туhаар иимэ тарилгада ороhон хүн гээшэ 5—7 жэлэй турша дотор уушханай ханяадан халдахагүй. Мүн үхибүүдэй дунда туберкулёзоор үбдэлгэ эрид үсөөрөө. Иимэ үбшэнhөө хүүгэд наhа барахаяа болинхой.

Туберкулёзые hэргылхэ эгээл шиидхэхы арга юун бэ гэхэдэ, тэрэниие саг болзор соонь элирүүлхэ, эмнэхэ ябадал болоно. Ушар тиимэhээ хүн зоной дунда флюорографиин туhаламжатайгаар ехэ шалгалта бүридхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана. Туберкулёзно диспансерэй флюорографиин бүлэгүүд аймаг бүхэндэ шахуу түхэрээн жэл соогоо хүдэлмэрилнэ. Энээнэй аша туhаар уушханай ханяадан бага дээрээ мэдэгдэжэ, hайнаар эмнэгдэнэ. Стрептомицин, тубазид, фтивазид, ПАСК, циклосерин, этионамид, этоксид гэхэ мэтын эмүүдые хэрэглэhэнэй эсэстэ үбшэнтэн эдэгэдэг болонхой. 1963 онhоо республика дотор туберкулёзые хирургическа аргаар эмнэнэ гээшэбди. Тиихэдээ али нэгэн уушхан бүхэлеэрээ гү, үгышье hаа, зарим хубинь абтан сэбэрлэгдэнэ. Иигэхэдэ 70—80 процентнь hайн үрэ дүнгүүдые харуулна.

Үбшэн хүнтэй байhан хүндэ туберкулёз халдаhан байжа магадгүй, халдаhаншье байдаг. Тэдэниие ямар нэгэн ушаралhаа hэргылхын тула жэл соогоо хоёр-гурба hарын турша дотор тусхай эмнэдэг. Энээнэй аша туhаар туберкулёзтой хүнтэй хамта байгшадай үбдэлгэ 5—7 дахин доошолоо.

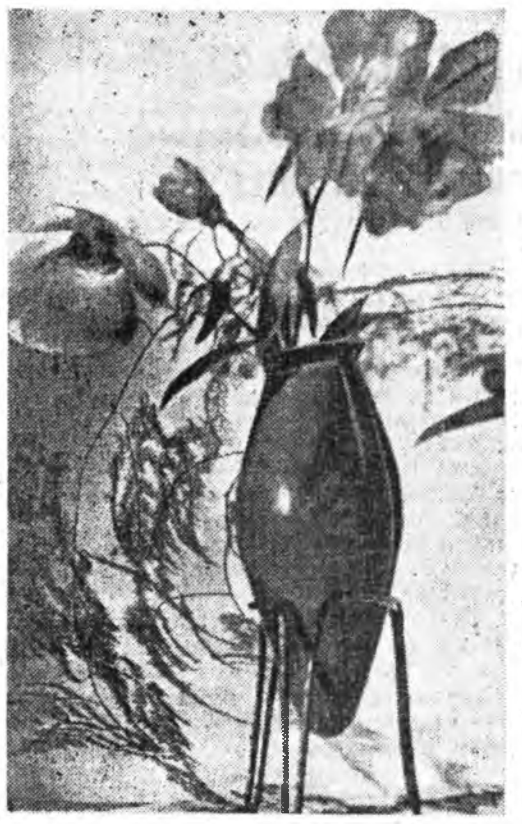
Туберкулёз гээшэ мүнөө сагта гүйсэд hайнаар шэнжэлэгдэhэн үбшэн болоно. Тэрэниие эмнэхэ, hэргылхэ хамаг аргануд бии. Гол зорилго юуб гэхэдэ, тус үбшые эсэслэн усадхаха ушартайбди. Энэ хэрэгтэ эмнэгшэдhээ гадна, олониитын организацинуудые, хүн зониие үргэнөөр элсүүлхэ шухала. Туберкулёзтой тэмсэхэ хэмжээ ябуулгануудта хүн бүхэн хабаадалсаха, өөhэдөөшье бэеэ шалгуулха зэргэтэй. Гадна үбшэнтэншье гурим дүримөө нарин нягтаар сахиха, саг соогоо эмнүүлхэ болоно гээшэ aаб даа. Тиибэл тэдэнэй сэбэр hайнаар [illegible]гэхэнь дамжаггүй.

Эсэсэй эсэстэ туберкулёзоор үбдэлгын усадхагдаха байhанда ямаршье hэжэг түрэнэгүй.

Н. МАКАРОВА,
тубдиспансерэй врач.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

Түрэл байгааляа уншагты.
Улүү хараад, булуу химэлбэ.
Тэмсэлшэ арадай дуунууд.
Алдарта Байгал тухай хэн хуулааб?

• • •

Шара набшын халуун түлэг дундаа. Мүнөө түрэл дайдаяа харахада, гурбан үнгын болоод байна. Хүбшэ тайга алтан шара, сэл ногоон үнгэтэй. Юуб гэбэл, набшаһата модонууд шарлажа, наранай үнгэ буляалдана. Сэсэгүүд хагдараа. Тиин гэһээш хүнэй гэр соо арюун һайхан сэсэг һалбаржа байна. Гоёл даа.

• • •

Үдэртөө нгаана. Хори гаран градус хүрэтэр дулаан болоно. Эгээл иимэ хаһада үхибүүд баяртай. Түрэл городойнгоо сэсэрлиг соогуур сэнгэнэ. Эндэ тэндэ ялбайлдаһан толи гэрэл—шалбаагууд соо хүхэ тэнгэриин үүлэдэй хөөбэлзэн нүүхые харана.

П. БУРМАКИН.
П. ЯХНОВЕЦКИИН
фотонууд.

★

Аха дүү арадай аялга

Нонг Куок Тян

ЭНЭЛ ДАА МИНИИ ВЬЕТНАМ

Сэнхир далайн миралзаан,
Сэсэрлиг джунглиин аблан,
Набша ногооной һабиаан, —
Энэл даа минии Вьетнам.

Эндэ зүрхэмни бэхижээ,
Эндэ һанаамни эдиршээ,
Эндэ соломни дэгжээ, —
Энэл даа тоонтом—Вьетнам.

Һүрөөтэ дайсад баһаад,
Һайзгайран, маанадта аһаад,
Һайхан дайдыемнай бузарлуулан,
Һамбаашалан добтолоо, олзуурхан.

Абарга мүрэндэл долгилоод,
Арадайм тэмсэл эбхэрээ.
Улаан тугуудаа намилзуулаад,
Урагшаа сэрэгшэд дабшаа.

Нюргаяа залан сэхэлээд,
Нюдаргаяа зангидан ээрхээд,
Зоболон, шорео сараал
Зоригтой минии Вьетнам.

Арадуудай дэбжэлтэ—тулгууримнай,
Аюултай дайн — һургуулимнай.

Тэмсэл зоригоо манаа
Тэнюун минии Вьетнам.

Үхэлөө хяаран бодоо
Үргэлжэ Вьетнам одоо.
Эрхэ сүлөөгөө мүнөө
Эрхэ бэшэ хамгаалхабди юрэдөө.

Өөдөө үндыгшэ гэрнүүд,
Экскаваторай хүсэтэ гарнууд —
Амгалан байдалай тэмдэгүүд,
Арюухан нютагайм шэмэгүүд.

Дайсадаа һурдуулэн намнаа,
Дайндаа булта жагсаа,
Дэлгэрэнгы сүлөөрэлгэ захалаа,—
Энэл даа минии Вьетнам!

Ань Тхо, поэтесса

Х У Х Ы

Абадаа зорюулнам.

Тхыонг мүрэнэй долгид огсом лэ,
Һапокын набшанууд улаабхин урдана...
Тээ тэрэ тэмтэрээшэ хайшаа ошохонь бэ?
Тээд, юундэ гансаарханаал һалирнаб?

Вай модото сэсэрлиг саад соо
Борохон хүхы шубуун донгодоо,
Болонтоһон алимууд унана заадаад, —
Байха һанаамни тиишээл догеодогдөө.

Буурал сагаан хүгшэн таабаймни
Вайн жэмэсые һонирхохоо болёо.
Басаганиинь хаанаб?
Партизануудта ошоо.

Баарһан гансаараа тэндээл аабайна.
Басагандань ерэжэ зүүршалан олоороо
Байгша һэн, хүбүүд, юрын
обоор...

Бомбонууд тэһэржэ, гэрнүүд...

Басаганш тиихэдэ дайлал...
ошоо һ...

Арбаад жэл үнгэрөө—түх...
Абамни утэлөө басагаяа хү...
Хэды тэсэхэб үшөө, халы...
хар...

Хүхы шубуун, хүхы шуб...
Донгодохоо бү ээ, дууша...
Онготожо байжа хангюурда...
Тхыонг дандаа туунa дэ...
Тэндэ ондоол басагад харай...
хөөр...

Ородһоо Вл. ПЕТОН...
буряадшалба.

КИМ ЧИНЬ

Вьетнамай поэт

БААТАРЛИ... МАНАЙ ОР...

Агаарай мэргэн буудагш...
хойто зүгэй сэрэг...
Аглаг сэнхир огторгой ру...
хёрхоор шэртэн ...
Америкын шуһата бүр...
гэнтэ дээгүүрш ...
Алад гаран ябатарынь
газарта унагаан
харби...
Энэ газаршни нангин!
Дьен-Бьен-Фугаа
алдарш...
Эрэлхэг хатуу зоригой,
баатаршалгын ор...
Ээрхэг муухай дайсад
хэдышье дугтан...
...шурга...
Энэ мүнөөнэйхидэл адли...
үхэл тахалаа ол...
Тэрүү Ланг-шонһоо абаа...
жэгдэ сэхээр бод...
Тэмсэлэй шулуун хэрэ...
манай жатсаал зан...
Хурса үзүүртэй бамбу...
модонууд шоройл...
Хуу барандаа жадануу...
шэнгеэр яларан хара...
Хоёр мянган модоной
зайда тэниин ...
Хойто, урда зүгүүдэй
нэгэн адли ам...
Хариин дээрмэшэ нохо...
хоолойень бута ...
Хамха сохихобди
гам хайрагүй!
Ондоогоор-я...
Агаарай мэргэн буудаг...
хойто зүгэй сэр...
Аглаг сэнхир огторго...
улам хёрхо...
Америкын шуһата бүр...
гэнтэ дээгүүрш...
Алад гараагүй ябатар...
мэргэн һомоо ...

Ч.-Р. НАМ...
ор...

Танилсагты: М. БАРАНОВ

Энэ рассказуудые зохёоһон нүхэр М. Баранов мэргэжэлээрээ багша юм. Газетэдэ хүдэлһэн. Түрэл хизаар нютагтаа айхабтар дуратай байһан тула сүлөөтэй сагтаа ходо аяншалга хэдэг. Республикынгаа бүхы шахуу аймагуудаар ябажа үзэнхэй. Арюухан далай Байгал, мундаргата үндэр Хамар дабаан, хурдан урадхалта Витим, үргэн сэлюун Сэлэнгээршье аяншалһан. Түрэл байгаалиингаа түхэл шэнжые хёрхо наринаар ажаглаһан байдаг. Энээн тухайдаа бишыхан рассказууд дотороо уран хурсаар найруулан бэшэдэг. Тинхэдээ оршон тойрон юртэмсын эзэн— хүн тухай заатагүй зурагладаг юм.

Мүнөө нүхэр М. Баранов рассказуудай суглуулбари хэблэлдэ бэлэдхэнхэй.

Бишыхан рассказууд

ХАРАЙЛГА

Табан томохон хадари баряа һаа, миниишье һанаан дүүрэхэ һэн даа. Хахууляа хуряагаад, эрье дээрэ мойһоной һөөг доро һуунаб.

Июнь һара гээшэмнай эгээл ургамалтан аймагай һалбаран сэсэглэхэ, хүхын дуунай һара һэм шуу. Ехэл гоё саг! Хэды олон янзын үнэр хангал гутанагүйб даа! Мойһон, алим жэмэс, үхэр нюдэн сэсэглэнэ. Эдэ сэсэгүүдэй хангал ямар һайхан бэ! Тэрээнһээ толгой хүнгэн болоходол гэнэ.

Оршон тойроод ехэ зохид. Номгон дулаан үдэр. Минии урда толи шэнги ялагар сагаан, үргэн ехэ нюруутай уһан нэмжынэ. Хадаринууд һэрюухэн урадхал соо тамаран наадана, аляаһа батаганаа, эрбээхэй болон шумуулта юртэмсын бэшэ бэшэшье «эльгэмэлнүүдые» барижа сэнгэнэ. Голой уһан ехэ сэбэр, сэнхир. Тэрэнэй оёорто байһан юумэн булта харагдана. Гүнзэгыдэ байһан хадарин гэнтэ шуумайн, хорхой шумуул барижа амжахадаа, һөөргөө оёор руугаа тэгүүлнэ.

Уһанай нюруу дээхэнүүр гоё һайхан амитан элин ниидэсэгээнэ: далинуудынь сэнхир хүхэнүүд, хүлнүүдынь аргашьегүй нариханууд. Уһан дээгүүр миин лэ таба-арбан сантиметр зайтайгаар элисэгээнэ. «Уһанда гэнтэ няалдашабал, хэрэгшни дүүрэхэнь ха юм даа»,—гэжэ ажаглан, бодолгото болоноб.

Тэрэ жэгүүртэ шумуул хатаржа ябаһан маягтайгаар уһанда нэгэ дүтэлнэ, өөдөө баһа дэгдэшэнэ. Өөртөө ехэл наймаанги хэбэртэй. Тиигээд гэнтэ харажархибаб: тэрэнэй хойноһоо дүрбэн хадаринууд дахажа, агнажа ябанад. Эжэлүүдгүй һүүлээ годилзуулан хүдэлгэнэд.

Табан минута болоо һэн гү даа, али үгы гү, ёһоор обёоржошье үрдеэгүй байтарни, уһан соо нэгэ юумэ ялагас гээд, агаарта бишыхан мүнгэн сагаахан ракетэшүү юумэн үзэгдэбэ. Гайхалтай даа! Хадарин уһанай нюруу дээрэ аяар гурбан метр шахуу һүрэжэ гараба ха юм. Ёһотойл харайлга!

Би энэ үедэ хадаринай иимэ аашые һайшаажа, аман соогоо юушье шэбэнээдхибэб. Жэгүүртэ шумуул? Энэш өөрөө зэмэтэй ха юм даа: хатархыень хатарбашье, хаана ямараар сэнгэхэеэ өөрөө мэдэ—доошоо ехээр бү уна.

ДИИЛДЭҺЭН „ЭЗЭН“

Энэ—хурдан түргэн урасхалта Бухэн голой эхин дээрэ болоһон ушар. Саһа багатай намар байба. Энэнь хэрмэндэ гараашадта таатай зохидшье һаа, бидэндэ—хабхаан табяашадта балайшье урагшатай бэшэ һэн.

Булга агнажа ябаа ха юмбибди. Хара газар дээгүүр энэ амитанай хаагуур ябаһан, зайгуултаһыень, ямар хоол «бариһыень» абаһаар яажа ойлгохобши. Саһанай орохые үдэр бүхэн хүлеэнэбди. Гэбэшье миин гараа баряад, амархангаар һуунагүйбди. Горхоной эхин талые шэнжэлжэ, булганай ябаһан хэдэн ула мүрнүүдые арайхан гэжэ олобобди. Тэрэмнай—горхон дээгүүр хүндэлэн унаһан үмхи хүнхи модон дээгүүр бүүртүүр үзэгдөө ха юм. Ула мүрнүүдшье юун элеэр харагдаха һэм даа, харин лэ шабааһа тонтогоолоорнь һэжэглээ ха юмбибди. Арба гаран хабхаануудаа эндэ табибабди. Теэд энэмнай удаан хэхэ ажал бэшэ. Оройдоол гурбахан часай хэрэг. Һуужа тамхилбабди.

— Байза, бишни хадынгаа нүгөө талаар ябаад ерэхэмни. Хэрмэншье дайралдажа болохо аалам,—гэжэ нүхэрни хэлэбэ.

Энэ Василий Доржиевтай гурбан сезон соо ото нүхэсэжэ ябанабди. Тинхэдээ тайга соогуур хэды шэнээн ябаа гээшэбибди, лаблажа хэлэхэншье бэрхэтэй. Хүтэл жалга газарнуудта ангуушадай аяар арбаад гэрхэнүүдые бариһан байхабди.

Василий Доржиевни тиигээд лэ ябашаба, харин би гансаараа үлөөд һуунаб. Хайшааш яарахабиб даа. Оршон тойрониие ажаглан харанаб. Намарай үедэ ой тайга соо ямар гоё һайхан бэ!

Һуужа һуутараа горхоной эрье зубшан ябагалбаб. Жалга хонхор гү, али модоной һүүдэр газарта мүнгэн сагаан хюруу яларан харагдана. Хаанашьеб даа хадын саана буу һүрэшэбэ. Хэрмэ агнаашад лэ гээшэ ха. Тиин гэнтэ Василиингаа ошоһон зүг тээһээ шанга хашхараа дуулдабаб. Зогсожо, дахинаа шагнаархабаб—баһал хашхараан. Зүгөөр ойлгожо ядашабаб. Юумэнэй хуухирһан гү, али хэрхирһэн абяан дуулдахадал гэнэ. Тон яаралтайгаар голойнгоо нүгөө тээ гараад, гүйшэбэб. Тиигээд, сэхыень хэлэхэдэ, бахардашан алдабаб. Нарһанай нэгэ хажууда баабгай, харин нүгөө тээнь—Василий. Хоюулаа барилдаашадтал адляар найгаргалдан уухилалдана. Баабгай урда хүлнүүдээрээ модо тэбэрин, Василие һабараараа халта даража болоо, харин минии нүхэр хоёр шэхэнһээнь бариад, тэрэ арьяатаниие модон тээшэ татана.

Бишье һүрэжэ буубаб. Хаагуурнь буудахаб? Иимэ үедэ хүнэй ухаан бодол һомонһоошье түргөөр хүдэлдэг ха юм. Буугаа залахатаяа адли арьяатанай зүүн һуга руу тулгажа шахуу буудабаб. Баабгайшье муухайгаар хашхараад, Василиин гарһаа мултаран, мэнэ дороо мухарин унашаба. Хоёрдохёо арьяатанай толгой руунь шабхаяа дарабаб. Василидаа тиигээд дүтэлнэб. Тэрэмни шуһа нүжэ болоһон гарнуудаа һанжуулаад зогсоно.

— Хэр, гайтай байба гү?

— Гарымни хазан алдаа, шолмошни.

Василий заашье мэгдээгүй, үнөөхил түбшэн дарuу зандаа.

— Ясагаалдаба гээшэбта?

— Би шэхэнүүдһээнь хам бажуужа орооб, харин тэрэмни тархяа һэжэржэ байха юм. Үдэн шүдөөр жаа хазаа гээшэ ха.

— Шамда добтолоо гээшэ гү?

— Энээниешни «тозовкоор» буудаа хүнби. Тиигээд лэ сухалаа хүрэжэ намда ороо. Винтовкымни мулта альгадаа. Хутагаяа абажа үрдеэгүйб. Модон өөдэ абиржа гарааб. Тэрэмни хажууһаам һалажа үгөөгүй. Тиигээд лэ эсэсэй эсэстэ урда урдаһаа хараха баатай болоолди даа.

Нүхэрни баабгай тээшэ хараад, юундэшьеб энеэбхилбэ. Би миин юрэ абажа ябаһан бинтээ гаргабаб. Василий урдаһаамни гараа һарбайба. Энеэдэһэниинь болиногүй.

— Яахадаа? Али баяртай гүш?

— Баяртайб, баяртайб, нүхэрни! Уулын эзэнтэй хүсэ шадалаа үзэлсэбэ ха юмбиб. Диилэхэб, барижа шадахаб гэжэ оройдоошье һанаагүй һэм. Гайтайхан лэ байба, шолмошни!

АМАНАЙ ХЭШЭГ,

1963 оной ноябриин 11. Николай Догмитович Шоноев совхозойнгоо дүрбэдэхи отделениин 644 толгой хурьгалха хонидые харюусалгадаа даажа абаһан гэхэ.

Энэ хүн ахалагша хонишон болоод байхадаа, «амандаа хэшэгтэй, арбан хургандаа домтой» хүн болобоб гэжэ түрүүшын үдэрһөө һанажа, ураг тархидаа ухаангүй ехэ бодолнуудые ухамайлжа эхилһэн:

— Байз даа, хайшан гэбэл ажални урагшатай ябаха ааб,—гэһэн бодол һара үнгэреэд байхада тэрэнэй досоо түрэбэ.

— Үгы би, алдуу хэхэмни байна. Хурьгалха хонидойнгоо заримые «эрэ түлгэнүүд» болгожөрхёо һаамни, эмээлни зүб тохогдохо, ябадални һанаһан руу бүтэхэ бэшэ гү?!...

Хоёрдохи иимэ бодолдо абтаад байхадаа, нүхэр Шоноев одоол түхэреэн сагаан дэмбэгэр һүүлтэй хонидойнгоо хойноһоо шэртэн хаража, столой хажууда дансаяа гаргаад, 44 эмэ хонидоо «эрэ түлгэнүүд» болгожорхиһон. Энэнь совхозой бухгалтериин дансада элеэр харагдана.

1964 оной намар. Чисааныи совхозой тус отделенида баһал иимэ ушар дахин тохёолдошобо. Ахалагша хонишон Найдан Цыдыпов 197 эмэ хонидоо «эрье» болгожорхиһон байгаа. Энэ мэтээр гурбан жэлэй хугасаа дотор Григорий Мандархановай даадаг хонишодой бригадын хэдэн зуугаад эхэ хонид эрхы, долёобор хурганай эм домоор хубилгагдажа, эмэһээ эрэ тээшээ гүльдиран орошоһон байха.

Теэд эрхыдээ эльбэтэй, долёобортоо домтой хүнүүдэй арга мэхэнь, аман хэшэгынь юун байба гээшэб? Эрхы хурганда эрын шадал байдаг, долёобор хурган юунэй түлөө нигэжэ нэрлэгдээ юм—эрын шадалай хэһэн юумые догоодожо абаха, долёожо һалгаха хүсэтэй юумэл» гээд үнөөхи Шоноевшье, ажалайнь дарга Мандархановшье хэлсэбэ ха. Дэмы эмэ хонидой эрэ болоожо байхадань энээниие ойлгохогүй хүн гэжэ Журмит Цыденовые хэлэжэ болохогүй. Григорий Мандархановай өөхэтэй тарган хони үсэлжэ, хомхойрон эдижэ һууха да, тэрээндэ оролсоһоншье байжа магад. Нүхэрөө үмөөрхэл хэрэгтэй болоно ха юм. Зууһаа зуун хурьга абтаа гээд саарһа данса бүридхэхэдэ, халтагы хабһан хэзээдэш

АРБАН ХУРГАНАЙ ДОМ

(Фельетоной орондо)

тиигээгүй! Эмэ хонидые эрэ тээшэнь заажархихада, зуун эхэ хониин бүридэ түл олоор абтаха ха юм. Энээнэй түлөө нэмэлтэ түлөөһэ... «Жэлдээ хэдэн арбаад хони амандаа хэшэглэжэ байхабди» гээд тэдэнэр ураг тархиингаа халуунда үг маг гэлсэһэн. Үнэндөө хэдэн гурбан жэлэй туршада энэ бригадада 30—40 хонид «нэмэлтэ түлбэри» болоожо, тэнгэриһээ унаһан үлүү олзо гараһандал бригадир Мандарханов, хонишод Н. Шоноев, Василий болон Григорий Андриевскитанай гартань ороһон байна.

Хамаг үйлэ хэрэгые эрхилжэ байһан нүхэр Мандархановые «хара хирээе сагаан болгохо» шадалтай хүн гэлсэдэг. Тэрэмнай мэхэтэйхэн хүйхэр шолмо. Хамтын зөөридэ хам орожо һураһан хүн. Энээнэй түлөө хуулиин хэрэгтэ орожо, хэдэн жэлдэ хэһээлтэдэ ябажа ерэһэн байха. Мүнөө болоод байхада, зарим отарануудай эхэ хонидые эрьенүүд болгожо бэшэжэрхёод, «шэмээгүй ябагты, нэмэлтэ түлбэри абахат» гэжэ хонишодоо бадашажархёод, совхозой отделениин счетовод Журмит Дондокович Цыденовэй урдаһаа худал хуурмагаар бэшэһэн саарһа дансаяа һард гэтэр түлхижэрхёод ябадагынь элитэ. Тиигээд урдань табяатай байхал! Энэ ябадалые зоной дунда элирүүлхэгүйн тулада Ж. Цыденов тиигээ гү, саарһа дансынгаа зарим шухалые үгы хэжэрхиһэн байна бшуу.

Гансахан Ж. Цыденов энэ хэрэгтэй танил бэшэ, мүн совхозой бухгалтер Алексей Гаврилович Кузьмин гэгшые баһал бухэли мяханда дуратай хүн гэлсэгшэ. Ажахынгаа эхэ хонидой «эрьенүүд» болоожо, жэл бүхэндэ тоо толгойнь үсөөржэ байхада, тэрэниие мэдэжэ байгаад, амандаа уһа балгаһандал аниргүй ябаһаниинь элирнэ.

Улайха нюургүй, убайлха һэшхэлгүйшүүл өөхэ мяхан дээрэ хульбэржэ, хэдэн жэлэй туршада аяар гурбан зуугаад эхэ хонидые «эрьенүүд» болгон тоолоожо, нюдэнһөө далдалжа байһан байна. Хамтын зөөридэ хам орожо, хомхойржо ябадаг, арбан хурганайнгаа домоор амандаа «хэшэг» гульдируулжа байдаг хүнүүд хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаха ёһотой. Энээниие Хориин аймагай прокуратурын хүдэлмэрилэгшэд бүри гүнзэгыгөөр элирүүлхэ болоно.

Д. ДУНГУЕВ.

Д. П. ДАВЫДОВ—СУУТА ДУУНАЙ АВТОР

СИБИРИИН хизаар нютагуудые шэнжэлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулһан олохон зоной намтар бидэндэ мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, Сибирь ороной байгаалиин баялигууд, тэрэнэй түүхэтэ хуби заяан, шэнжэлэгшэдэй анхаралые хододоо татадаг байгаа юм. Тэдэнэй дунда манай ажаһуугаа хизаар нютагай ерээдүйе мэдэрхэ хэрэгтэ нилээд ехэ бэлиг, шадабаряа гаргаһан хүнүүд бии байна. Манай энэ статья эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн—поэт, багша, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэ байһан Дмитрий Павлович Давыдовта зорюулагдана.

Багша поэт байхаһаа гадна, тэрэ мүн шэнжэлэгшэ байһан. Тиигэжэ Поповһоо 50 жэл урда тээ утаһагүй телеграф тухай бодомжолдог, хөөрэдэг байгаа. Д. П. Давыдов шүлэгүүдые бэшэхэһээ гадна научна хүдэлмэридэ бэлэдхэл хэжэ, математика, физикэ тон нэтэрүүгээр шудалдаг байгаа гэхэ.

Дмитрий Павлович Давыдов 1811 ондо Ачинск хотодо түрэһэн байгаа. 15 наһатайдаа Ачинскын окружной сүүдтэ канцеляриин албатанаар хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Гэбэшье энэнь тэрэнэй хүсэл, бодолые хангадаггүй байгаа. Тиигэжэ тэрэ багшын ажалда бүхы наһаяа зорюулхаар шиидээд, 1829 ондо «багшын нэрэ зэргын кандидадаар» Эрхүүгэй губерниин гимназида абтаба. Удаань 1-дэхи шатын багшын мэргэжэлтэй болоод, Троицкосавскын (мүнөөнэй Хяагта) уезднэ училищида эльгээгдээ һэн.

Тэрэ үедэ Хяагтада таможник врач А. И. Орлов, ород-монгол һургуулиин инспектор Б. Н. Паршин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг интеллигенциин багахан кружок бии бэлэй. Тэрээндэ залуу Давыдов хабаадалсадаг һэн. Магад, кружок дээрэ хэлсэгдэдэг һанал бодолнуудһаа үндэһэлэн, тэрэ үедэ залуу поэдэй «Байгал дээгүүр зугадагшын бодолнууд», «Тунгус», мүн бусадшье шүлэгүүд бэшэгдэһэн байжа болоо.

1833 ондо Д. П. Давыдов Яхадай училищинуудай штатна смотрителяар томилогдобо. Тиин Яхадта хизаар ороноо шэнжэлхэ научна хүдэлмэринүүдээ эхилжэ, академик А. Ф. Миддендорфын суута Зүүн-Хойто Сибириин экспедицидэ хабаадалсаба. Тэрэ тус экспедицидэ ябахадаа, геотермическэ шэнжэлгэнүүдые хэдэг, байгаалиин уларилые адагладаг һэн. Академик Миддендорф Д. П. Давыдовай хүдэлмэринүүдые тон үндэрөөр сэгнэдэг байгаа.

Тиигэжэ экспедициин урда габьяатай байһанайнь түлөө Яхадта түхеэрэгдэһэн геотермическэ станцинуудай нэгэн Давыдовай нэрээр нэрлэгдээ һэн.

Яхадай газар нютагуудаар аяншалжа ябахадаа, тэндэхи улад зонтой, утсаатантай Давыдов үргэлжэ харилсажа, тэдэнэй хэлэ, ажабайдал болон түүхые шэнжэлдэг байба. Гадна яхад арадай үльгэр, домогуудые, мүн аман үгэнүүдые олоор бэшэжэ абадаг һэн.

Яхад ороной ажабайдал тухай поэдэй олохон зохёолнууд соо хэлэгдэһэн байдаг.

Дээдэ-Үдэдэ, уездын училищиин смотритель болоожо ерээд байхадаашье, Д. П. Давыдов эхилһэн хэрэгээ үргэлжэлүүлээ. Тэрэ научна шэнжэтэй бэшэгүүдые Россиин эрдэмтэдэй элдэб бүлгэмүүдтэй абалсадаг һэн. Улад зонһоо һонирхолтой мэдээнүүдые суглуулхадаа, тэрээндэ тон нарин нягтаар хандаха тухай хэлэгдэһэн тэрэнэй үгэнүүдһээ ехэхэн һургаал абамаар юм.

Д. П. Давыдов монгол хэлэ хүсэд һайнаар мэдэхэшьегүй һаа, зохёолнуудтаа буряад, монгол темэнүүдые, сюжедүүдые хэрэглэдэг, рассказуудыешье оршуулдаг байгаа.

Зүүн зүг шэнжэлэгшэ эрдэмтэ О. М. Ковалевскиин гуйлтаар Д. П. Давыдов буряад оньһон үгэнүүдые суглуулаа бэлэй. Тинхэдээ тэрэ танил буряадуудтаа арадай зохёолнуудые бэшэжэ эльгээхыень дурадхаа һэн. Тиин Баргажанай тайшаагай туһалагша байһан Сахархамнаев гэгшэ бэшэжэ абаһан оньһон үгэнүүдээ оршуулгануудтайгаарнь Давыдовта эльгээхэдэнь, тэрэ 1853 оной июниин 20-до бэшэһэн бэшэг соогоо эрдэмтэ О. М. Ковалевскидэ эльгээгээ бэлэй. 1855 оной октябриин 18-да эльгээһэн ондоо бэшэг соогоо эртэ урда сагай хүшөө хүүрнүүдые малтажа, 4 монгол бэшэлгэ олоод, үдэшэжэ ябаһан шадабаритай буряад хүндэ буулгуулжа абаһан тухайгаа дуулгахатаяа хамта буулгабариинь Ковалевскидэ мүн лэ эльгээһэн байна. Монгол угсаатаниие шэнжэлдэг эрдэмтэдэ бэшэһэн бэшэгүүд соогоо Давыдов тэрэнэй зохёоһон «Монгол грамматика» болон «Монгол-ород-франциуз словарь» буряад зоной гуйлтаар эльгээхыень һануулдаг байгаа юм.

1853 ондо Географическа бүлгэмэй Сибириин таһагай комитет Дээдэ-Үдэ хотын түхэл байдал тухай бэшэхыень Давыдовта дурадхаа юм.

Д. П. Давыдов археологическа бэдэрэлгэнүүдэйнгээ дүнгүүдые «Забайкалиин областиин Дээдэ-Үдын округой аборигенүүдэй хүүрнүүдтэ үлэһэн урда сагай дурасхаалнууд» гэжэ хүдэлмэри соогоо тобшолоо һэн.

Хизаар ороноо шэнжэлхэ хүдэлмэриингөө хажуугаар Д. П. Давыдов уран зохёол бэшэдэг байгаа. Жэшээлхэдэ, 1859 ондо Дээдэ-Үдэдэ «Шира Гуйлуху» («Шэдитэ һандай») гэжэ поэмэ бэшээ, удаань тэрэнь Казаньда хэблэгдэһэн байгаа. Тэрэшэлэн «Яхад-ород словарь» зохёожо, тэрэнь хилын саана—Берлиндэ хэблэгдэһэн.

1860 ондо Д. П. Давыдов научна болон зохёохы хэрэг эрхилхэ зорилготойгоор Эрхүү ерэбэ. Гэбэшье эндэ аймшагтай зоболондо дайрагдажа, хоёр нюдөө харахагүй болошоо бэлэй. 1870 оной үертэ Давыдовай гэр абтажа, Ангара мүрэнэй долгиндо нилээд олон номуудынь, гар бэшэгүүдынь хосороо һэн. Уһанай үерһөө абажа үрдиһэн ном, бэшэгүүдынь 1879 ондо болоһон түймэртэ дүрэшөө.

1888 ондо, Тобольскдо, Дмитрий Павлович Давыдов наһа бараа.

Совет уншагшад тон дуратай дуунуудайнгаа нэгэнэй автор болохо Дмитрий Давыдовые дурсан һанадаг байха юм.

Н. НАМДАКОВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

ПРАВДА БУРЯ...

Мүнөөдэрэй ном...

Нэгэдэхи хуудаһанда ... үрэһэ хааха тухай түр... Л. И. Брежневэй Болг... славяар ябаһан тухай ... «Хүдөөгэйхидэй һайн... дэлэлдэ» гэһэн рубрика ... териалнууд толилогдо...

Хоёрдохи хуудаһанд ... хын хубилалта хүсэ... гэһэн рубрика доро В... вай статья. Редакци... бэшэгүүд. АПН-эй мат...

Гурбадахи хуудаһан... гуули ба үйлэдбэри» ... рика доро Л. Пушкин... най зургаадахи цех» ... респонденци. Хилын ... мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһан... хэнэй шэмэг, нюдэнэ...

Редакторай ор...
Ц. Ц. ЦИБУД...

Манай адрес, телефону...

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ула... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. ре...тора — 38-42, зам. редактора — 35-84. секретариата — ... отделов: сельскохозяйственный — 47-59, 35-14, промыш... — 48-89, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной ... — 40-49, идеологический — 24-74, 60-21, советского стр...ства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25-41, ... формации — 34-05 и переводов — 24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при ... те Министров Бурятской АССР.

Н-01886. Зак. № 344.